

Anmeldelser

»Meteor«. Forschungsergebnisse Reihe A.

Nos. 2-10. Allgemeines Physik und Chemie des Meeres. Redaktion: G. Dietrich, Kiel, W. Hansen, Hamburg und J. Joseph, Monaco. Herausgegeben von der Deutschen Forschungsgemeinschaft. Verlag: Gebrüder Borntraeger, Berlin-Stuttgart 1966-1972. (21×30 cm, kortbilag). Pris 50-87 DM pr. bd.

Navnet »Meteor« dækker to rækker af havundersøgelser med to skibe »Meteor I« 1925-1938 og »Meteor II« efter 1964. De her foreliggende »Ergebnisse« behandler materiale fra »Meteor II« 1964-71 samt et enkelt arbejde fra »Meteor I«, 1937.

De seneste årtiers oceanografiske ekspeditioner repræsenterer en stærk koncentration, såvel regionalt som – og navnlig – problemmæssigt, med omhyggeligt tilrettelagte og afgrænsede forskningsprogrammer. Således har »Meteor II« fortrinsvis behandlet to regioner nemlig Det Arabiske Hav og et område i Atlanterhavet mellem Ækvator og ca. 30° n.br. og de til disse havområder hørende indhave: Det Røde Hav, Den Persiske Bugt og Middelhavet.

Et af hovedproblemerne er følgende: Vandet i de tre indhave har fysiske og kemiske egenskaber, der afviger fra oceanernes vand. Særlige forhold findes i Det Røde Hav på grund af den stærke fordampning, afspærringen (kun 100-500 m vanddybde) i Bab el Mandeb Strædet, mangelen af tilstrømning af ferskvand og ringe nedbør, samt den omstændighed, at man langs længdeaksen træffer en grav med vanddybder på 1000-2000 m. Den Persiske Havbugt har kun fladsø under 100 m vanddybde, ingen tærskel mod oceaner, og Middelhavet er et rigt varieret indhav såvel klimatisk som morfologisk. Fælles for de tre indhave er, at de har indstrømning af oceanvand og i dybere niveau udstømning af saltrigere vand.

Et andet hovedproblem er følgende:

De årstidsbestemte, dominerende vindretninger Passat og Monsun forårsager strømninger i de overfladiske vandmasser, opstigning og nedpresning, og fremkalder en lang række ændringer i den hydrografiske situation. Et dermed beslægtet fænomen er forekomsten af en særlig vandtype langs Forindiens vestkyst syd for Bombay, formentlig vandmasser, der stammer fra Den Bengalske Bugt.

I hele den Persiske Havbugt mellem Forindien og Somali-kysten er forholdene i henseende til temperatur, saltholdighed og hele det øvrige kompleks af opløste stoffer i havvandet, lagdeling, vægtfylde og strømningsretningen og hastigheden overmåde komplicerede. Til vor forståelse af disse problemer indeholder »Meteor Forschungsergebnisse« et foremt materiale af målinger og en indgående analytisk behandling og vurdering.

Det samme gælder arbejdet i Atlanterhavet og Middelhavet, hvor man har klarlagt en hel gruppe af de hydrografiske problemer, der knytter sig til vandsætningen mellem Middelhavet, Atlanterhavet, Passat-virkningerne i hele området nord for Ækvator mellem Afrikas kyst og den midtatlantiske ryg og en lang række andre spørgsmål.

Samtidig har »Meteor« løst en del detailopgaver, blandt hvilke der er grund til at gøre opmærksom på opmålingen af »Store Meteorbanke« ca. 30° n.br., 28° v.l. Bankens topflade ligger i ca. 300 m's dybde, medens de omgivende typefænomener er behandlet gennem opmålingen af den store Romanche-Brudzone med smalle grave på ca. 5000 m's dybde, der gennemskærer den midtatlantiske ryg i egnen ved Ækvator.

Yderligere må det erindres, at den her omtalte publikationsrække kun omfatter en afdeling af stoffet. Der udgives således 3 andre rækker af »Forschungsberichte« nemlig B. Meteorologi og Aeronomi, C. Geologi og Geofysik og D. Biologi.

Bag den vældige organisation står en lang række tyske videnskabelige institutter, som dels har leveret medarbejdere til feltarbejdet og dels har overtaget bearbejdelsen af resultaterne, delvis i samarbejde med internationale organisationer og med nationale oceanografiske institutter i andre lande. Disse mange led er gennemført med stor omhu, og den omstændighed at man har gennemført en rationel og systematisk linie i alle processens led og ikke mindst i udarbejdelsen af tekst og figurer har muliggjort en ori-

entering i et uhyre stof. Derfor vil anvendelsen af »Forschungsergebnisse Meteor« blive meget stor, og en del af resultaterne er så grundlæggende, at de må spores i de kommende årtiers almene kulturgods.

Niels Nielsen

Oxford Economic Atlas of the World.

Fourth Edition. Prepared by the Cartographic Department of the Clarendon Press. Advisory editor: D. B. Jones, Institute of Economics and Statistics, University of Oxford. Oxford University Press 1972. 239 s. 27×38 cm. 5,75 £ men sælges også i paperback-udgave.

Den nu foreliggende 4. udgave af det velkendte Oxford Economic Atlas er et komplet brud med foregående udgave fra 1965, såvel hvad angår formatet som indhold og pris. Det større format har tilladt en langt større detailrigdom i kortudførelsen, hvilket giver kortene et større indhold, men nu og da kan det også få til følge, at kortene bliver mindre overskuelige. Det kan flere steder også være ret vanskeligt at skelne nuancer, selv med lup, hvor man har benyttet intensitetskalaer inden for en enkelt farve, selv om det må være den rigtige vej at gå, når man afbilder intensitet f.eks. på nedbørskort. På de fleste punkter er dog valget af større format en absolut fordel. De største redaktionelle forskelle ligger i en kraftig udvidelse af afsnittene om befolkning og kommunikation, der har fået en fortrinlig dækning, hvor forrige udgave kun gav en kort præsentation. Det må også hilses velkommen, at man har illustreret ernæringssituationen hos jordens folk. Produktionskortene, der var hovedsagen i 1965 udgaven, findes stadig og i lidt udvidet form, ligesom det store format har tilladt, at handelsvejene medtages for de vigtigste varer. Her er det værd at nævne nye afbildninger af sådan noget som installerede computers 1970, de 30 største amerikanske og ikke-amerikanske selskaber 1957 og 1967 og et større antal kort over den kemiske industri. I øvrigt er 1963-65 tallene benyttet til produktionskortene, mens kortet over Verdens befolkning viser situationen 1968. Udgået af det nye atlas er de topografiske kort, vel nok i den rimelige erkendelse, at man altid har et topografisk kort ved hånden. Til gengæld kan man nu for første gang få lov til at se bynav-

nene stavet på de enkelte landes sprog, (dog er kun det latinske alfabet benyttet). Et stedregister på 24 sider og et statistisk afsnit på 122 sider kompletterer den nye udgave af Oxford Economic Atlas of the World.

Viggo Hansen

Atlas der deutschen Agrarlandschaft.

Vierte Lieferung. Herausgegeben von Erich Otremba. Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1971. 42×57 cm. 64 DM.

Med de i 4. levering indholdte 14 kort og kortbeskrivelser er dette imponerende atlasværk afsluttet, og det fremtræder nu i 5 Teile med ialt 49 kort og dertil hørende detaljerede kortbeskrivelser. Den samlede pris for alle 4 leveringer er 214 DM, og man kan for yderligere 22 DM erhverve en samlemappe hertil. De 3 tidligere leveringer har været anmeldt i Geografisk Tidsskrift, bd. 63, 66 og 69, og med hensyn til denne sidste levering er det forsåvidt tilstrækkeligt at nævne, at det medfølgende forfatter-, sag- og stedregister opfylder et væsentligt savn i de tidligere udgivelser. Det er dog måske værd at omtale, at ikke mindre end 25 tyske, geografiske institutter gennem deres forskningsindsats på det agrargeografiske område har medvirket til udsendelsen af dette fortjenstfulde arbejde, og at 15 institutter har samarbejdet i et fællesprojekt om studiet af Die Flurformen »um 1850«.

Det afsluttende værk præsenterer de allerbedste tyske, kartografiske traditioner, og der tilkommer H. Hiller, lederen af kartografien i Institut für Länderkunde megen ære for at have løst denne vanskelige opgave med kombinationen af talrige signaturer og farvenuancer. Til brug for undervisningen foreligger hermed et næsten udtømmeligt studiemateriale vedrørende emner som arealbenyttelse, jordfordeling, parcellering og arrondering, ejendomsstruktur og socialstruktur før og nu i tysk landbrug.

Viggo Hansen

Nye Atlasværker over en række afrikanske Stater. Sierra Leone 1969, Tanzania 1971, Zambia 1971, Liberia 1972 og Malawi 1972.

University of London Press. 21×27 cm, Malawi dog 21×33 cm. Pris 2-3 £ pr. Atlas.

Denne række af atlasværker er af beskedent omfang, hvert bind på 100-200 sider koncentreret tekst med et antal oversigtskort, diagrammer, tabeller og en litteraturliste med særlig hensyntagen til den nyeste litteratur, navnlig fra tiden efter 1950. Der er imidlertid grund til at være opmærksom på denne serie, fordi den dækker et behov, og fordi omstændighederne og vilkårene under arbejdets gennemførelse har en helt særlig karakter.

Litteraturen om det tropiske Afrika er ret stor, men heterogen. Man kan således tale om en opdagelses-gruppe fra det 19. årh., systematiske og regionale arbejder fra koloniperioden til 1914 og i tilslutning dertil en række navnlig engelske, belgiske, amerikanske og tyske arbejder fra tiden mellem de to verdenskrige. Dertil kommer så en ejendommelig gruppe, nemlig fra årene 1940-45, dels bøger og dels kortlægninger, der navnlig tog sigte på behovet under selve krigen.

Efter 1950 blev situationen radikalt ændret. De nyoprettede selvstændige stater i det tropiske Afrika oprettede universiteter og institutioner til varetagelse af tekniske og statistiske funktioner, delvis ved fremmed hjælp f.eks. gæsteprofessorer og delvis ved uddannelse af landenes egne studerende ved europæiske og amerikanske højere uddannelsescentre.

Resultaterne af denne udvikling ses f.eks. i de her behandlede atlasværker, der er blevet tilvejebragt som et samarbejde mellem universiteternes geografiske institutters hjemlige eller fremmede fagfolk og tekniske og administrative sagkyndige.

Hovedvægten lægges i regelen på befolkningsforhold og erhvervsforhold, men man har desuden medtaget andre problemer, f.eks. klima, økologiske forhold, mineralforekomster, transport og administrative systemer. I visse tilfælde har man brugt korte, men indholdsrige fremstillinger af ældre endog meget gamle lokale kulturformer samt beretninger om de omstillinger i henseende til bebyggelse og beskæftigelse, som de seneste år har bragt. De rige variationer inden for det enkelte land og landene imellem kommer klart til udtryk.

Der kan ikke være tvivl om, at disse Atlasværker vil få stor anvendelse, ikke blot i hjemlandene, men også internationalt, fordi man her har fået en let tilgængelig kilde til kundskab. De er i højeste grad aktuelle.

Niels Nielsen

R. Brinkmann (Herausg.): Lehrbuch der Allgemeinen Geologie. Bd. II.

Ferdinand Enke Verlag, Stuttgart 1972. 579 s., 299 fig. 16×24 cm. 118 DM.

Med dette bind skulle den store lærebog i den almindelige geologi være afsluttet. Første bind kom i 1964, tredje bind i 1967. Den giver en både bred og dybtgående fremstilling af såvel epigene som orogene processer. Det er først og fremmest jordskorpens deformationer, der er behandlet, hvorimod kappen og kernen får en mere kortfattet fremstilling, og endelig findes der en kort oversigt over de forskellige geotektoniske hypoteser.

Kaj Hansen

J. G. Navarra, J. S. Weisberg & F. M. Mele: Earth Science.

John Wiley & Sons, New York, London m.m. 1971. 488 s., talr. fig., fotogr. og kort. 19×24 cm. 5,25 £

Titlen er egentlig lidt misvisende, fordi bogen omfatter betydeligt mere, end hvad der normalt forstås ved »Earth Science«, idet den også beskæftiger sig både med rent biologiske ting som teorierne for livets og det organiske materiales opståen af uorganisk og rent astronomiske eller astrofysiske emner.

Den er delt op i fem hovedafsnit. 1. Lithosphere, 2. Atmosphere, 3. Hydrosphere, 4. Biosphere, 5. Space (rummet), og hvert af disse afsnit begynder med en kort historisk gennemgang og ender med beskrivelse af de nyeste forskningsmetoder, de instrumenter og redskaber der anvendes og de resultater, man er kommet til i dag.

Det er en populært skrevet bog i dette ords bedste betydning. Den er let læselig og udstyret med et væld af tegninger til at tydeliggøre teksten. Den kan i høj grad anbefales interesserede, der søger oplysninger om de nyeste forskningsmetoder og forskningsresultater indenfor disse fem videnskabsgrene.

Kaj Hansen

Klaus Schmidt: Erdgeschichte.

Sammlung Götschen, Bd. 5001. Walter de Gruyter, Berlin, New York 1972. 246 s., 96 fig., 16 tabeller. 11,7×17,8 cm. 9,80 DM.

Sammlung Göschens små bøger, der gennem årene har behandlet næsten alle tænkelige, og man fristes til at sige utænkelige videnskaber, har altid været præget af høj videnskabelig kvalitet, og det her foreliggende bind 5001 er absolut ikke nogen undtagelse fra denne regel. Det omfatter den historiske geologi, og det er helt fantastisk, så meget forfatteren har fået med på den ret begrænsede plads, uden at det er gået ud over fremstillingens klarhed. Det er en ganske fortræffelig lille bog, der i høj grad kan anbefales både geologisk og geografisk interesserede.

Kaj Hansen

**John G. Heacock (ed.):
The Structure and Physical Properties
of the Earth's Crust.**

344 s., ill. Washington 1971. 17×25 cm. 19 \$.

Dette fjortende bind af Geophysical Monograph serien, der udgives af American Geophysical Union, omfatter 26 foredrag holdt på et symposium på University of Colorado i juli 1970 og omhandler Seismology, Resistivity, Heat Flow, High Pressure – High Temperature Geochemistry, Wave Guide Propagation.

Kaj Hansen

**Mireille Ters (ed.): Études
sur le Quaternaire dans le Monde.**

VIIIe Congrès INQUA, Paris 1969. Vol. 1 & 2. Union Internationale pour l'Étude du Quaternaire, Paris 1971. 1053 s., talr. fig. og plancher, 4 løse kort. 21×27 cm.

Dette Compte Rendu fra INQUA kongressen i Paris indeholder referater af de 159 foredrag, der blev holdt på kongressen fordelt over 11 sektioner, der dækkede så godt som alle emner om kvartærtiden over hele jorden. De fleste af dem omhandler dog egne udenfor de nedisede områder.

Kaj Hansen

Majorie M. Sweeting: Karst Landforms.

Macmillan, Oxford 1972. 362 s., 172 fig., 57 fotos, 16 tabeller. 18×25 cm. 15 £.

Denne digre bog omfatter betydeligt mere end titlen angiver, idet den ikke blot giver en beskrivelse af karstlandskaberne, men også af de processer, der fører til

dannelse af et karstlandskab, d.v.s. områdets hydrologi. Dertil kommer nogle kapitler om huledannelserne og endelig et afsnit om de tropiske karstlandskaber, der jo har et helt andet udseende, end dem vi kender fra Europa.

Kaj Hansen

**A. Semmel. Geomorphologie der
Bundesrepublik Deutschland.**

Geographische Zeitschrift. Beihefte. (Erdkundliches Wissen, Heft 30). Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1972. 149 s., 60 fig. 16×24 cm. 12 DM.

Dette lille hefte giver først en kort oversigt over de geologiske perioder og deres aflejringer i Vesttyskland og derefter en fortrinlig fremstilling af reliefudviklingen i udvalgte landskabsområder. Med undtagelse af det nedisede område i nord og Alpelandet i syd er dette nuværende relief resultatet af et sammenspil af mange såvel endogene som eksogene geologiske processer gennem hele det lange tidsrum fra permperioden indtil nutiden. Det er en god og klar fremstilling, og man forbavses over, hvor mange enkeltheder det er lykkedes forfatteren at få med på det stærkt begrænsede sidetal, uden at det er gået ud over helhedsindtrykket.

Kaj Hansen

**Hallesches Jahrbuch für
Mitteldeutsche Erdgeschichte.**

11. Bd. 1969. B. G. Teubner Verlagsgesellschaft, Leipzig 1972. 108 s., 34 fig., 13 tavler. 16,5×24 cm. 16 DM.

Dette hefte indeholder fem afhandlinger, hvoraf Norbert Hoffmanns: »Elektronen-optische Untersuchungen an Coccolithineen aus der Kreide und dem Paläogen des nördlichen Mitteleuropas« er af størst interesse for danske læsere, idet den bl.a. omfatter et materiale fra Boesdal NØ for Fakse.

Kaj Hansen

Sammlung geologischer Führer.

Bd. 55. Dieter Richter: Ruhrgebiet und Bergisches Land zwischen Ruhr und Wupper. 166 s., 37 fig., 10 specialkort, 2 tabeller og et geologisk oversigtskort. 36 DM.

Bd. 56. Joseph Frechen: Siebengebirge am Rhein, Laacher Vulkangebiet, Maarge-

biet der Westeifel. 195 s., 46 fig., 5 tabeller, 1971. Gebr. Borntraeger. Berlin, Stuttgart. 13,5×19,5 cm. 32,50 DM.

Der er i Tyskland en næsten 100-årig tradition for udgivelse af geologiske førere over forskellige afgrænsede områder både af Tyskland og andre lande. De tre første omhandlede henholdsvis Dresdener Elbthalgebiet, Mecklenburg og Bornholm. Den sidste udkom 1899. Denne meget værdifulde tradition er genoptaget af forlaget Gebr. Borntraeger efter dettes rekonstruktion efter krigen.

I den første af disse to førere gøres der først rede for hele områdets stratigrafiske udvikling, magmatiske bjergarter, malm og mineralforekomster og tektonik, hvilket fylder halvdelen af bogen. Den sidste halvdel, 11 ekskursioner i området med indgående beskrivelse af ruter og forekomster.

Frechens fører i de vesttyske vulkanområder er skrevet på en lidt anden måde. Hovedvægten er her lagt på beskrivelsen af selve vulkanerne og deres bjergarter, medens stratigrafien kun kommer ind i billedet for at datere det kvartære Laacher vulkanområde.

Det er to fortræffelige bøger, der er en stor hjælp for dem, der på egen hånd rejser i disse egne og gerne vil studere deres geologi.

Kaj Hansen

**B. W. Sparks & R. G. West:
The Ice Age in Britain.**

London: Methuen, New York: Barnes & Noble. 1972. 302 s. + 32 pl. med 44 fotogr., 126 fig. 16×24 cm. 5,50 £.

Kvartærgeologien har altid i England haft en noget tilbagetrukket stilling, og først i de senere år er større kvartærgeologiske arbejder blevet publiceret. Dette præger også det her foreliggende arbejde. Nogen sammenhængende skildring af Istidens forløb i Storbritannien finder man ikke i denne bog. Efter et par oversigtsmæssige kapitler om Istiden i det hele taget og årsagerne til den, får man nogle eksempler på glacielle landformer overvejende i de bjergrige dele af Storbritannien.

Mest interessant er afsnittet om de periglacielle processer, idet man her finder nye og tankevækkende ideer. Aldeles stort er billedet på tavle 24 af resterne af et omfattende pingo system i Norfolk. Også kapitlerne om Istidens strati-

grafi og dens fauna og flora, herunder fundet af primitive mennesker er meget interessant.

Kaj Hansen

C. Troll (Herausg.): Geoecology of the High-Mountain Regions of Eurasia.

(Erdwissenschaftliche Forschung, Bd. IV). Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1972. 300 s. + 25 pl. med fotos. Ill. 21,5 × 29,5 cm. 120 DM.

Bogen omfatter 24 foredrag holdt ved et symposium arrangeret af Den internationale geografiske Unions kommission for højfjelds økologi i Mainz i februar 1969. De fleste af foredragene beskæftiger sig kun med plantesamfundene og de fysiske betingelser for deres udbredelse, men enkelte beskæftiger sig også med faunaens og menneskets indflydelse.

Af disse kan fremhæves et foredrag af Karl Holtmeier fra Münster. Det omhandler forholdene på de opgivne græsningsarealer på ældre ryddede skovområder i Graubünden i Alperne. Denne skovrydning har nemlig medført en ændring af klimaet i de pågældende områder, således at en genindvandring af skoven vanskeliggøres af frost, indstråling og udtørring samt af slid fra vindblæste iskrystaller, der ødelægger de nye spirer på bjergryggene. Her består vegetationen derfor næsten udelukkende af lichener og dværgbuske som *Vaccinium* og *Empetrum*. Disse områder er helt snefri om vinteren. På mere beskyttede områder samler sneen sig og her bliver de unge planter af cembrafy og lærk stærkt udsat for svampeangreb, og endelig spiller stenbukkenes græsning i disse områder også en rolle, der gør det besværligt for skovene at genskabes.

Kaj Hansen

H. Wachendorf: Die Rhyolithe und Basalte der Lebombos im Hinterland von Lourenço Marques (Moçambique).

Geotektonische Forschungen, Heft 40. Herausg.: W. Zeil. E. Schweizerbart'sche Verlagsbuchhandlung, Stuttgart 1971. 86 s. + 9 tvl. med fotos, 26 fig., 5 tabeller, 2 kort. 16 × 24 cm. 48 DM.

Afhandlingen omhandler de i juraperioden frembrydende lavaer såvel rhyoliter som basalter, der nu danner Lebombos bjergrygge på grænsen mellem Swaziland og Moçambique, og som sættes i forbin-

delse med den afspaltning, hvorved Gondwanaland sprængtes, og Indien fjernede sig fra Afrika og Madagaskar. Denne lavaserie menes at være yngre end Drakensberg lavaen d.v.s. Stormberg vulkaniterne i Sydafrika.

Kaj Hansen

H. Osvald: Vegetation and Stratigraphy of Peatlands in North America.

Nova Acta Regiæ Societatis Scientiarum Uppsaliensis. Ser. V: C, vol. 1. Uppsala 1970. 96 s., 17 fig., 57 tabeller. 20 × 27,5 cm.

Det er egentlig en botanisk bog, der forsøger at give en sammenligning mellem vegetationen på og omkring moserne i de forskellige dele af Nordamerika. Det drejer sig næsten udelukkende om den recente vegetation, og kun i enkelte tilfælde findes der profiler, der fortæller noget om mosens udvikling. Oversigten er også ufuldstændig, moserne i hele det arktiske Canada, Alaska og den nordlige del af Britisk Columbia er overhovedet ikke behandlet.

Kaj Hansen

C. E. Weaver & K. C. Beck: Clay Water Diagenesis During Burial: How Mud Becomes Gneiss.

The Geological Society of America, Boulder, Colorado 1971. Special Paper 134. 96 s., 28 fig. 15 × 23 cm. 5 \$

Det er en særdeles interessant bog, hvor man behandler de diagenetiske processer i to borer. Den ene i den Mexikanske Golf i dybder fra 1226–4444 m og den anden i Anadarko bassinet i Oklahoma i dybder fra overfladen til 3638 m. Der gøres rede for såvel ionbytninger, omdannelser af lermineraller og stofvandring i det hele taget med dybden og det voksende tryk og temperatur. Lagserien omfatter Pliocæn/Miocæn og Mississippian (Nedre Carbon).

Kaj Hansen

T. W. Donnelly (ed.): Caribbean Geophysical, Tectonic, and Petrologic Studies.

The Geological Society of America, Boulder, Colorado 1971. Memoir 130. 224 s., talt. fig. 16 × 25 cm. 15 \$.

Bogen indeholder 10 foredrag holdt på den 5. caribiske geologiske Conferens i 1968. De to første behandler geofysiske målinger på havbunden nord for Venezuelas og Columbias kyster. 2 behandler et fragment af Andes bæltet i det nordlige Columbia og den tektoniske udvikling i den centrale del af Venezuelas Coast Ranges. 2 foredrag omhandler de tektoniske forhold på henholdsvis Puerto Rico og Haiti og differentieringen i basalten på de små Antiller. Endelig er der to foredrag, der omhandler den kalkalkaliske vulkanismes smeltning på circumoceaniske øbuer med eksempler fra Vestindien og Salomonøerne.

Kaj Hansen

K. M. Khudoley & A. A. Meyerhoff: Paleogeography and Geological History of Greater Antilles.

The Geological Society of America, Boulder, Colorado 1971. Memoir 129. 199 s., 30 fig. 16 × 25 cm. 12 \$.

De to forfattere, en russer fra Leningrad og en amerikaner fra Oklahoma har her samlet ikke blot deres egne forskningsresultater, men også en række data fra upublicerede og tidligere publicerede arbejder om de store Antillers geologi og geofysik. Resultatet af dette er blevet, at de store Antillers jura til ældre tertiære onthogeosynklinal oprindelig var et bassin mellem Bahama platformen i nord og en landmasse i syd (det nuværende Caribbean), eller også har det været et øbuesystem mellem et Bahama-Turk og Caicos – atlantisk ocean mod nord og et andet oceanbassin (nuværende Caribbean Sea) mod Syd.

De store Antiller havde ikke forbindelse med eller var en del af de små Antillers øbue, idet denne er yngre og en helt uafhængig tektonisk enhed.

De ældste før-juraske bjergarter er antagelig af palæozoisk alder og findes på det centrale og vestlige Cuba. Det er metamorfe bjergarter. Oregene og andre tektoniske jordskorpebevægelser er foregået i dette område næsten kontinuerligt siden jura-perioden.

Kaj Hansen

C. L. Baker: Geologic Reconnaissance in the Eastern Cordillera of Mexico.

The Geological Society of America, Boulder, Colorado 1971. Special Paper 131.

83 s. + 18 pl. med fotogr., 24 fig., 2 kort. 15×23 cm. 4,50 \$.

I forordet betones det, at der er tale om et historisk dokument, idet feltundersøgelserne fandt sted så langt tilbage som i 1920-21 og 1924-25, men det betones, at forfatteren har et fantastisk blik for enkelthederne i den egn, hvis geologi han beskriver, og hvis geologi stadig kun er ufuldstændig kendt. Forfatteren konkluderer, at saltaflejringer har spillet en væsentlig rolle ved bjergarternes deformation i det nordlige Mexico. Foldningens alder sættes til Kimmeridge (Øvre Jura). Store synklinaler og udstrakte bassiner tyder på kænozoisk foldning.

Kaj Hansen

J. D. Hays (ed.): Geological Investigations of the North Pacific.

The Geological Society of America, Boulder, Colorado 1970. Memoir 126. 323 s., talt. fig. og kort. 16×25 cm. 15 \$.

Bogen indeholder 11 afhandlinger, der omhandler resultaterne af de detaljerede studier af boreprøverne fra de to forskningsfartøjer R/V Vema og R/V Conradsgotter i det nordlige Stillehav. De tre første behandler sedimenterne både på havbunden og opslemmet i vandet over bunden. 7 afhandlinger omhandler stratigrafiske forhold i borekernerne belyst ved undersøgelser af de palæomagnetiske målinger, indholdet af radiolarier, diatomeer, pollen og vulkanske askelag, og endelig behandler den sidste afhandling de geomagnetiske forhold i området.

Kaj Hansen

P. R. Crowe: Concepts in Climatology.

Longman, London 1971. XX/589 s., 160 kort og diagrammer. 16×24 cm. 6 £.

Værket indgår i den lange serie af Longmans »Geographies for advanced study«. Det er traditionelt opbygget med en fjerdedel til stråling, temperatur og fugtighedsforhold, halvdelen omhandlende den atmosfæriske cirkulation med stor vægt på luftmassebeskrivelser og en sidste del, der behandler en række lokalklimatiske særpræg ved kystzoner, bjergområder, byer osv. samt klimaændringer. De vægtigste afsnit indeholder analyser af elementernes rige variationer belyst ved detaljerede eksempler med tabeller og dia-

grammer. Desuden giver Crowe mange historiske indføringer i de enkelte teorier og sætter dermed den stærke udvikling siden 2. verdenskrig i relief. I en nøgtern beskrivende form er det lykkedes forfatteren at redegøre for mange af de klimatologiske problemer uden brug af et vanskeligt formelsprog, og der er henvist til mange kilder – dog næsten udelukkende engelsksprogede.

Kr. M. Jensen

Actes du IIe Symposium International de Photo-Interprétation.

Paris 1966. (Archives Internationales de Photogrammétrie, Vol. XVI). Éditions Technip, Paris 1967. Ca. 700 s., 164 fotos, 101 fig. 20×28 cm. Subskriptionspris 90 F (nu forhøjet).

73 korte artikler der tilsammen giver et ganske godt overblik over, hvilke muligheder luftfotointerpretation giver indenfor forskellige fag eller grene af disse. Ofte belyst ved konkrete eksempler.

Selvom bogen langt fra er udtømmende, er den dog et hæderligt opslagsværk, der med fordel kan benyttes af geografer, der ønsker en alm. indføring i anvendelsen af luftfotos til andet end korttegning.

Sten Følving

R. Abler, J. S. Adams & Peter Gould: Spatial Organization.

Prentice-Hall, Englewood Cliffs, N.J. 587 s., talt. fig. og kort. 18,5×24 cm. 4,95 £

Ifølge forfatterens forord er bogen en introduktion til det kulturgeografiske studium, men ordet skal nok tages i en videre betydning end indledning, nemlig en præsentation og karakteristik af geografi som videnskab, efter at de kvantitative metoder er blevet accepteret og nu indgår som uundværlige processer i fagets bestræbelser for at bringe den ustrukturerede virkelighed på en forståelig form.

I konsekvens heraf slås det fast, at unikke faktorer er interessante og kan være afgørende for rumlig organisation, men opdagelse og beskrivelse af samt forklaring på de fælles træk i menneskets opfattelse og indretning af verden må tillægges større, ja vital betydning for dets fremtidige kår på kloden. Strukturer og processer bliver derfor nøglebegreber; i geografiske termer arealdifferentiering og rumlig interaktion, og påvisning af rela-

tioner mellem dem bliver det videnskabelige mål.

Bogen introducerer dette begrebsapparat og metoden til fremskaffelse, bearbejdning og tolkning af materiale. Det sker i 4 hovedafsnit: 1. Karakteristik af intellektuel aktivitet og geografi som videnskab. 2. Måling – relationer – klassifikation. 3. Lokalisering og rumlig interaktion. 4. Diffusionsprocesser.

Fremstillingen er akademisk, men pædagogisk fremragende. Problemerne indføres i logisk rækkefølge, oftest konkretiserede gennem forskningsresultater, fra hvilke man ledes til generalisering af metoder og konklusioner. Tilbage til forordet – bogens oprindelige titel var: The Intelligent Student's Guide to Geography.

Ruth Helkiær Jensen

Harm J. de Blij: Geography: Regions and Concepts.

John Wiley & Sons, Inc., New York, London m.m. 1972. 657 s., talt. fotogr. og kort. 19,5×27 cm. 5,50 £.

I sit forord gør forfatteren rede for ideen med dette værk, som er at sætte de geografiske begreber i et regionalt perspektiv ved den indledende undervisning til det geografiske studium. Hans egen erfaring er, at et begynderkursus, der kun omfatter teori, vil forekomme de studerende abstrakt, »objektive øvelser i rumlig aritmetik«. Resultatet er blevet en moderne regionalgeografi i fleksibel form, sådan at forstå, at diskussionen af mange af begreberne har lige så stor relevans til andre regioner som den valgte og derfor kan flyttes. Eksempelvis gennemgås byklassifikation og teorier om bystruktur under Sydamerika, Central Place teori, supranationalisme og transhumance under Europa. Under Nordafrika behandles bl.a. innovationsspredning og forholdet befolkning – ressourcer, under Indien monsun, føderalisme, påtvungne grænser og bebyggelsesmønstre.

Denne idé er måske ikke opsigtsvækkende, de fleste geografilærere har vel forsøgt at anvende teorier og begreber regionalt, især ved hjælp af primærmateriale (kort, statistik). Også det omvendte praktiseres, at indflette systematiske emner i regionalgeografien, men uden nogen videre støtte i lærebøgerne. Her får studenten en regionalgeografisk lærebog, skrevet efter disse principper, som samtidig er god, for anmelderen at

se objektiv, og fængslende læsning. Dens formål bevirker, at dispositionerne for enkeltregionerne bliver uensartet og mindre leksikalsk, end man er vant til, men den giver det lokalitetskendskab, som ellers let glider ud i moderne geografiundervisning, og det er vel rimeligt, at en geografistuderende har en forestilling om de store regionale fordelingsmønstre, kender staterne i verden og måske endda nogle specielle lokaliteter.

Ruth Helkiær Jensen

F. H. Hansford-Miller: Quantitative Geography for Schools. I.

Educational Publishers Ltd., London 1971. 50 s., 19 fig. 15×21 cm. 0,50 £.

En nem lille indføring i statistiske grundbegreber og kvantitativ geografi, der lægger op til elevernes selvvirksomhed i folkeskolen. Den er lige til at anvende, idet man let kan finde danske og helt lokale eksempler til erstatning af bogens engelske, som for nogles vedkommende er vel primitive.

Ruth Helkiær Jensen

The Field of Geography.

General Editors: W. B. Morgan and J. C. Pagh. Methuen & Co., London. 15×23 cm. 0,90 £ pr. bind.

I udgiverens generelle forord til denne serie gøres det udtrykkeligt klart, at den ikke intenderer at give læserne en komplet geografi, men at forsyne geografistuderende med billige tekstbøger, der imødekommer ønsket om basisviden suppleret med udvalgte specialstudier. De tre udkomne bind virker vel tilrettelagte og er virkelig billige. Med ca. 150 sider pr. bind er der opnået en repræsentativ fremstilling af de tre discipliner, medens der jo ikke kan blive mange sider til det enkelte emne.

Ruth Helkiær Jensen

W. B. Morgan & R. J. C. Munton: Agricultural Geography.

1971. 175 s., 27 fig., 16 tabeller.

Dette bind er nok det af de tre, der opfylder intensionerne bedst, idet vi her har fået en moderne lærebog, der sin kortfattedhed til trods ikke er en »readers digest«, men fremlægger originale forsk-

ningsresultater, hvis konklusioner kommer til udtryk i indarbejdede logisk i fremstillingen, som derved er blevet en afrundet helhed. Hovedvægten ligger på de økonomiske aspekter, men de økologiske og politiske har fået hver et kapitel. Med et supplement af eksempler ville bogens pædagogiske kvaliteter være helt fortrinlige, men selv med denne mangel kan den anbefales som lærebog til 1. del af universitetsstudiet eller tilsvarende studie-

Ruth Helkiær Jensen

G. R. P. Lawrence: Cartographic Methods.

1971. 162 s., talr. fig., tabeller og kortudsnit.

Med en gennemgang af kortgrundlag og afbildningsmåder, inddelt efter de emner der skal fremstilles kartografisk, samt afsnit om korttyper, større atlaser og kortserier er grundlaget til stede for 2 værdifulde kapitler om målinger på kort og kortanalyse. Bogens sidste del beskæftiger sig med den tekniske side af kortfremstillingen og bringer som appendices eksempler på rudenet og konventionelle signaturer på britiske, tyske, franske og amerikanske kort.

Det er en udmærket oversigt over emnet kartografi, repræsentativ uden at gå i dybden noget sted, velegnet til almindelig orientering. Mærkeligt nok omtales prikkort kun i nogle få linier, der dog når at bidrage til den almindelige forvirring i terminologien, idet lokaliserede prikker kaldes dasymetric plotting.

Ruth Helkiær Jensen

J. R. V. Prescott: Political Geography.

1972. 124 s., 9 fig.

I sin formulering af begrebet politisk geografi sidestiller forfatteren det med økonomisk geografi og bygeografi under henvisning til, at disse 3 discipliner afspejler de geografiske aspekter af menneskets behov for organisation, føde og husly.

Den teoretiske del af bogen opdeler emnet i 2: geografienes indflydelse på politik og geografiske mønstre bestemt af politik, såvel på regeringsniveau som lokalt. Ved siden af redegørelsen for den politiske geografis indhold omfatter denne

del en metodegennemgang, der bl. a. diskuterer de kvantitative metoders betimelighed og begrænsning samt behaviouristiske analysers anvendelighed. I den specielle del er 3 emner valgt ud: grænser (frontiers and boundaries), politiske valg og relationen mellem politisk geografi og politik. Forfatteren konkluderer, at medens studier af geografiske faktoreres indflydelse på politik vil føre til stærkt divergerende resultater af tvivlsom værdi, må de geografiske konsekvenser af politik anses som et vigtigt forskningsfelt. Dog udtaler han et ønske om, at denne forsknings muligvis uventede resultater måtte få indflydelse på politiske beslutninger af hvad art, de måtte være.

Bogen er i højere grad en forskningsvejledning end en lærebog. Den giver en udmærket indføring i arbejdsmetoder, hvilke undersøgelser, der kræves, hvilken støtte, der kan hentes i andre fag samt hvilke tidligere arbejder, der står til rådighed enten som forbehold eller som forlæg.

Ruth Helkiær Jensen

Paul R. Ehrlich & Anne H. Ehrlich: Population Resources Environment.

Issues in Human Ecology. 2.ed. W. H. Freeman & Co., San Francisco, 1972. 509 s., 48 fig., 22 tabeller. 18×25,5 cm. 4,30 £. (Paper 2,60 £).

Bogen købes og vil blive købt af økologisk orienterede geografer, fordi den foreløbig er den bedste tekst på området befolkningsressourcer »den økologiske krise«. Det relativt kedelige bind indeholder en mængde oplysninger (hvoraf dog en del drejer sig specielt om den amerikanske debat), ovenikøbet ret klart opstillet.

Imidlertid har bogen måske en vis skævhed i sin problembehandling, man får let indtryk af, at forfatterne mener, at overbefolkning er Jordens hovedproblem. Ideen følges ud i en gennemgang af fødselskontrol (kap. 9), der må være helt overflødig for læsere af almindelig dagspresse. Tilsvarende kan vist siges om kap. 12 (The international scene), kap. 13 (om forfatterens program til at redde verden). Kap. 10 og 11 er antagelig lidt for centreret om amerikansk befolkningsudvikling og amerikansk kamp mod forurening til at engagere danske læsere.

Læs bogen for kap. 2-8, hvor forfat-

ternes biologiske viden danner basis for en både levende og væsentlig fremstilling af befolkning (ressource problemerne). Disse kapitler er prisen værd, selv om De måske har set dele af dem i »Scientific American« allerede.

Sofus Christiansen

**N. D. McGlashan (ed.):
Medical Geography, Techniques and
Field Studies.**

Methuen & Co. Ltd. London 1972. 336 s., 82 fig. 16×24 cm. 4,50 £.

Skønt Medical Geography i flere år har været temaet for en af I.G.U.s kommissioner, er det vistnok første gang, at en bog med denne titel og et tilsvarende indhold publiceres.

Det skal straks siges, at det ikke er nogen lærebog ej heller en håndbog, men en samling artikler (hvoraf nogle har været offentliggjort tidligere i tidsskrifter), der holdes sammen af emnet, men iøvrigt er af højst forskelligt indhold. Et udtømmende register over såvel medicinske emner som lokaliteter gør det imidlertid muligt for såvel læger som geografer at benytte bogen næsten som en håndbog.

For lægerne ligger hovedinteressen vel i, at bogen på flere forskellige måder viser, hvorledes geografiske metoder, bl. a. de kartografiske, kan være til stor nytte under studiet af sygdommens ætiologi og dermed til hjælp ved deres bekæmpelse.

For geografer er det vigtigt, at bogen viser anvendeligheden af adskillige teoretiske modeller, dels at den gennem eksempler belyser sygdommens indflydelse på befolkningsudvikling og sygdommens afhængighed af forskellige geografiske faktorer, såvel naturgeografiske som kulturgeografiske. Adskillige artikler er væsentlige bidrag til økologien, og der er ingen tvivl om, at biologer og milieu-studerende her vil kunne finde ting af stor interesse.

For den almindelige læser, der giver sig i lag med bogen uden særlige hensigter, er den fængslende læsning, til tider ligefrem spændende og i hvert fald ikke kedelig.

Det må fastslås, at det er lykkedes redaktøren, der selv har skrevet et par af artiklerne, at samle en række udmærkede folk, hvoriblandt adskillige også her i landet kendte geografer.

Artiklerne er ordnet i 5 dele: 1. del giver en introduktion til emnet og forskellige eksempler på og metoder til kortlægning af sygdomme. 2. del behandler den offentlige administration af sundhedsvæsenet specielt i u-lande. Særlig interessant er her et Case study af Prothero om de vanskeligheder, dette frembyder hos et afrikansk nomadefolk. I 3. del behandles sygdommenes rumlige aspekter. Learmonth anmelder »Atlases in Medical Geography 1900-1970«. 4. del giver eksempler på, hvorledes man med større eller mindre held benytter geografiske metoder for at finde frem til sygdomsårsager. McGlashan gør her rede for, hvorledes det konstateredes, at kræft i spiserøret er særlig almindelig hos stammer i Centralafrika, der drikker Kachasu eller Malawi Gin, der har vist sig at indeholde et kræftfremkaldende stof (Dimethyl-N-nitrosamin = DMN), 5. del har fire artikler, der hver på sin måde behandler emnet spredning af sygdomme. De to første eksempler er fra Afrika. Det første handler om flodblindhed, der skyldes en snylteorm af filariagruppen, der overføres til mennesker af en hunflue. Det andet drejer sig om smitsom leverbetændelse, hvor forskellige modeller for smittespredning diskuteres. De to sidste artikler handler om mere hjemlige sygdomme: mund-og klovsyge og mæslinger. Den sidste artikel (Haggett: Contagious Processes in a Planar Graph: An Epidemiological Application) er nok den teoretisk-geografisk mest interessante af samtlige artikler, men det skal dog til slut bemærkes, at det meget vel kan tænkes, at andre læsere vil finde, at andre artikler end de fremhævede er af større interesse. – Bogen giver et levende indtryk af den store betydning, man må tillægge den medicinske geografi.

S. Böcher

**P. von Blanckenburg &
H.-D. Cremer (eds.): Handbuch der
Landwirtschaft und Ernährung in den
Entwicklungsländern.**

Band 2. Pflanzliche und tierische Produktion in den Tropen und Subtropen. Verlag Eugen Ulmer, Stuttgart 1971. XXX/1041 s., 305 fig., 134 tabeller. 17×24 cm. 180 DM (2 bd.).

I håndbogens afsluttende andet bind afrundes emnekredsen med en behandling af miljøforhold og afgrøder, af dyrehold

og produktionens lager- og bearbejdningsforhold. Håndbogens høje standard er bibeholdt, så værket fremtræder med stor vægt som måske nutidens mest komplette håndbog på sit felt. Danske læsere vil bemærke, at fx en stor del af indholdet fra Gram-Mentz's »Nytteplanter« dækkes af værket, men med mere oplysning om dyrkningstekniske spørgsmål o. lign. Til trods for en rimelig balance mellem emnerne i bogen savner man måske mere helhedsprægede betragtninger over driftsformer; hovedvægten ligger alene på teknik og den enkelte afgrøde. Om disse emner er bogen til gengæld en righoldig kilde. Desværre vil prisen nok afskrække mange, der ellers nok kunne ønske en sådan håndbog.

Sofus Christiansen

**36. Deutscher Geographentag
Bad Godesberg 1967.**

Tagungsbericht und wissenschaftliche Abhandlungen. Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1969. 491 s., talr. fig. og kort. 18×25 cm. 44 DM.

Hovedtemaerne for mødet og dermed tyngdepunkterne i beretningen er bygeografi og befolkningsgeografi, det første overvejende belyst ved tyske eksempler, det andet ved afhandlinger om Italien, Nigeria og USA. Arbejder fra det geografiske institut ved Münchens tekniske højskole indtager en central plads. Dette institut er engageret i en række praktiske bygeografiske opgaver, og såvel de fremlagte resultater som de anvendte metoder har aktuel interesse.

Ruth Helkiær Jensen

37. Deutscher Geographentag Kiel 1969.

Tagungsbericht und wissenschaftliche Abhandlungen. Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1970. 633 s., talr. fig. og kort. 17×24 cm. 56 DM.

Foruden et bredt spektrum af natur- og kulturgeografiske afhandlinger indtager temaer fra de nordiske lande, Tyskland og den internationale hydrologiske dekade en vigtig plads. Da en stor del af mødedeltagerne er lærere på forskellige uddannelsesniveauer, er også didaktiske og uddannelsesmæssige problemer belyst.

Ruth Helkiær Jensen

Alan R. H. Baker (edt.):

Progress in Historical Geography.

(Studies in Historical Geography). David & Charles, Newton Abbot 1972. 311 s., 14 fig. 14,5×22,5 cm. 4,20 £.

De allerseneste år har set et nyt fremstød for den historiske geografi som udtryk for en voksende interesse for denne forskningsgren, ikke blot blandt geografer, og da først og fremmest kulturgeografer, men også blandt sociologer, antropologer, byplanarkitekter og mange andre, der gennem historisk-geografiske studier søger en forklaring på nutidens geografiske mønstre, eller som efterprøver deres modeller på historisk materiale. Samtidig ser man i faget en drejning i forskningsteknik, parallelt med de ændringer i fagets filosofi og metodologi, der i stigende grad kendetegner den moderne kulturgeografi. Om denne nytænkning inden for den historiske geografi skriver udgiveren Alan R. H. Baker, der også redegør for fagets status i England, og i begge disse bidrag er der meget at hente for den interesserede, samtidig med at de gør megen skepsis til skamme hos den, der ikke vil anerkende fagets berettigelse.

Staffan Helmfrid gør status over den skandinaviske forskning, hvor han meget rigtigt fremhæver den Hannerbergske skole, der har fået så stor betydning for den historiske geografis anseelse i Sverige såvel som udenfor. Helmut Jäger resumerer den tyske forskning, mens X. de Planhol behandler fransk indsats inden for den historiske geografi, der længe stod i skygge af historien. Andre bidrag tager sig af Sovjetunionen, USA og Canada, Latinamerika, Australien og New Zealand, mens Kwamina B. Dickson skildrer den historiske geografi i Afrika. Det er et spørgsmål, om det er korrekt i denne forbindelse, når visse bidragydere undlader en omtale af den allernyeste henholdsvis ældre forskning med henvisning til, at sådanne oversigter allerede foreligger andre steder. Der synes også at herske nogen uenighed om, hvad historisk geografi er. Fordi en undersøgelse benytter ældre statistik til at skildre et udviklingsforløb, behøver det ikke at være historisk geografi. Sluttelig må anmelderen beklage, at man ikke har fundet plads til en redegørelse for faget i østlande som Polen og Ungarn, hvor interessen for historisk geografi er meget levende, og det samme gælder til en vis grad også for sydeuro-

pæiske lande som Portugal, Spanien og Italien.

Som en håndbog over den historiske geografis udvikling, metodik og nyere synspunkter er den ganske velegnet, og dens værdi forøges meget ved 68 sider med noter og referencer foruden en bibliografi på over 400 titler.

Viggo Hansen

**J. A. Everson & B. P. FitzGerald:
Settlement Patterns.**

(Concepts in Geography 1, 4. udg.). Longman Group Ltd., London 1972. 138 s., 83 fig. 14×21,5 cm. 1 £.

Denne lille lærebog i bebyggelsesgeografien er på mange punkter idérig og inspirerende, ligesom den henvender sig til et bredt publikum inden for undervisningssektoren. Den tager i høj grad nye metoder i brug og satser i højere grad end tidligere på bebyggelsens spatiale mønstre under anvendelse af nye forklaringsæt. Under den rurale bebyggelse gøres der rede for betydningen af stedsnavnemethoden, og landsbyernes beliggenhed diskuteres ud fra vægtfordelingen af landbrugets ressourcer og afstandsfaktoren.

Fordelingen af småbyer, større landsbyer og byer studeres ud fra rangordningsprincippet, og der gøres meget ud af beskrivelsen af de enkelte byers funktionsindhold, bl. a. under benyttelse af scalogramteknik. Metoder til bestemmelse af byers opland gennemgås, og der slutes med en behandling af central-place teorierne. Det almindelige indtryk er en særdeles nyttig bog, der kun har den »fejl«, at den empiriske del koncentrerer sig til England.

Viggo Hansen

H. Carter: The Study of Urban Geography.

Edward Arnold, London 1972. 346 s., talr. fig. og tabeller. 16×23 cm. 4,20 £.

En af de nyeste bøger i den efterhånden store mængde af bygeografisk litteratur er denne lærebog af den walisiske geograf Harold Carter.

Bogen er skrevet for universitetsstuderter og svarer vel i niveau til studier lige efter forprøven på danske universiteter.

Den er traditionelt disponeret og lægger i sit indhold vægten på de traditio-

nelle discipliner inden for bygeografi og her især på det metodiske. Således er den christallerske teori endog meget rigtigt tilgodeset, mens nyere teorikomplekser, som aktivitetssystems- og værdinormsteorier behandles sparsomt. Det skal med glæde bemærkes, at den afsluttende del af bogen afviger fra det ellers meget traditionelle indhold deri, at den diskuterer forholdet mellem form og funktion i byer.

Bogen må roses for sit store og velgenemtænkte noteapparat samt for et afsnit med anbefalinger til videre læsning, som findes efter hvert kapitel.

Christian Wichmann Matthiessen

**David Herbert: Urban Geography.
A Social Perspective.**

(Problems in Modern Geography). David & Charles Ltd., Newton Abbot 1972. 320 s., 75 fig., 32 fotos, 16 tabeller. 14×22 cm. 5,50 £.

Denne lærebog kan karakteriseres som en socialgeografi om byer eller som en bygeografi med særlig vægt på det sociale aspekt.

Forfatteren diskuterer en lang række emner ud fra en betragtelig mængde af videnskabelige arbejder. Udvalget af emner er præget af, at det er forfatterens hensigt at give en praktisk, dvs. byplanmæssig anvendelig indføring i det geografiske perspektiv og i den geografiske metode, som forfatteren opfatter som mere relevant i en byplanlægningssammenhæng end de fleste andre perspektiver og metoder.

Bogen handler om byers indre differentiering. Den første halvdel er traditionel i sin opbygning, idet områder af byen, såsom det centrale kvarter og boligkvartererne diskuteres. Den anden halvdel er forskellig fra de fleste andre lærebøger af arten, idet udgangspunktet tages i aktivitetsmønstre og forandringsprocesser, som bruges til at forklare byens sociale struktur. Bogen er gennemillustreret med billeder, kort og plancher, og den er overskueligt og vel disponeret.

Det niveau bogen er anvendelig på, svarer vel nærmest til et elementært postgymnasialt studium, og bogen danner en glimrende overgang fra økonomisk til social geografi. Bogen kan ligeledes anbefales for – i sig selv teoretisk – at have et praktisk sigte.

Christian Wichmann Matthiessen

R. J. Johnston:

Urban Residential Patterns.

G. Bell & Sons, London 1971. 383 s., 37 fig., 47 tabeller. 14,5×22,5 cm. 3,50 £.

Sammenhængen mellem industrialisering og byudvikling ligger som baggrund for den velorienterede New-Zealandske geograf's bog, som imidlertid ikke handler om urbanisering per se, snarere om et aspekt deraf, nemlig om den areale differentiering i de residentielle dele af byer.

Den humanøkologiske skoles begreber bruges til at beskrive, hvordan sociale forskelle er opstået, og hvorledes disse har medført en residentiel segregation. Social-area teorien diskuteres, og problemstillingen føres up to date for at beskrive, hvorledes den residentielle differentiering af byen er opstået.

En fyldig redegørelse for de tre klassiske bymodeller (zone-modellen, sektor-modellen og multiple nuclei-modellen) gives, og diskussionen om dem bliver gennemgået. Herunder benytter forfatteren lejligheden til en nærmere definition af forskellige humanøkologiske begreber.

Den næste trediedel af bogen bruges til at diskutere disse modellers relevans og brugelighed ud fra Shevky-Bells teori.

Først diskuteres byens sociale topografi, og denne og dens forandring forsøges set i lyset af modellerne. Dernæst diskuteres på samme baggrund livsstil, familiecycus og den deraf afledte residentielle lokalisering. Sluttelig, i denne del, gennemgås segregation, særlig for etniske grupper, og det residentielle mønster for minoritetsgrupper analyseres. Dette segregationsafsnit er udelukkende gennemgået med amerikanske forhold som eksempel.

Efter dette afsnit redegøres for residentiel mobilitet, og denne proces bruges som hovedforklaring på eksisterende og skiftende residentielle mønstre. I bogens afsluttende afsnit opbygger forfatteren over modellerne og teorierne en slags syntese: En integreret model, nemlig den, som Berry og Rees står som fædre for.

Til trods for forfatterens påstand om, at »bogen kun er en kort introduktion til at afdække ordenen i urbane residentielle mønstre«, giver den en gennemført og fyldig beskrivelse og diskussion af modeller og empiriske studier inden for en væsentlig del af bygeografien. Et endog meget udførligt henvisningsapparat støtter fremstillingen, og den store bibliografi vil være en velkommen rettesnor for videregående studier. Bogens svaghed er

dens oversimplificering af samfundet og dens manglende interesse for større sammenhænge. Bogen kan anbefales som lærebog inden for den traditionelle undervisning på et niveau svarende til universitetets 5.-6. semester; men interesserede advares mod dens totale mangel på samfundskritik og for den ukritiske måde, hvorpå den behandler mange af de fraser, hvorpå humanøkologien hviler.

Christian Wichmann Matthiessen

Brian J. L. Berry (ed.):

City Classification Handbook.

Methods and applications. (Wiley Series in Urban Research). John Wiley & Sons, New York, London m.m. 1972. 394 s., ill. 16×23,5 cm. 9,50 £.

Denne håndbog består af 12 essays om forskellige dele af det omfattende emne: byklassifikation. Disse essays er skrevet af forskere fra en række kendte amerikanske universiteter og redigerede af den veletimerede Chicago-geograf B. Berry. Udover at være en håndbog om emnet byklassifikation, kan bogen imidlertid også benyttes til at vise, hvorledes klassifikation kan bruges til at systematisere en varieret viden om samfundet.

En enorm multivariat datamatrix til karakteristik af amerikanske byer med hensyn til allehånde sociale, økonomiske, politiske, demografiske og fysiske variable bliver gennemgået og diskuteret bl. a. ved hjælp af adskillige statistiske metoder til ordning af store datamængder. Herunder illustreres mange systematiske klassifikationer af byer, og bogen er i det hele taget glimrende illustreret.

For ikke-amerikanere har denne håndbog især interesse som et metodisk studium, og den anbefales alle, som arbejder med klassifikationssystemer. Dispositionen er velgennemtænkt og letter i høj grad forståelsen af bogens indhold.

Christian Wichmann Matthiessen

George Chadwick: A Systems View of Planning.

Towards a Theory of the Urban and Regional Planning Process. Pergamon Press, Oxford m.m. 1971. 390 s., ill. 15×21,5 cm. 9,50 kr.

Generel teori om processen by- og regionsplanlægning er hovedtemaet for denne bog, og den knytter sig vel, udover

til planlægningsfeltet, til kybernetik og systemanalyse.

Bogen er opbygget på samme måde som McLoughlins bog om samme emne: »Urban and Regional Planning«, men den indeholder vældig mange skematiske opstillinger, hvoraf nogle er endog meget uoverskuelige. Denne rigelige brug af computerafledte skemaer gør bogen vanskelig tilgængelig for den, som ikke er velkendt med programmeringsteori, men giver til gengæld en klar og logisk anvendelig illustration af forfatterens mening. (Se i øvrigt anmeldelsen af bogen i Byplan nr. 136).

Christian Wichmann Matthiessen

Pierre Merlin: New Towns.

Regional Planning and Development. London: Methuen, New York: Barnes & Noble, 1971. 276 s., 56 fig. 19×25,5 cm. 5 £.

Bogen, som er en engelsk oversættelse af den franske original, forsøger på en systematisk beskrivelse af nye byer, forstået som planlagte byer, planlagte og udbyggede inden for de sidste decennier. Forfatteren har analyseret nye byer i forskellige dele af den industrialiserede verden. Vægten er lagt på en beskrivelse af den fysiske struktur og på en redegørelse for sammenhængen mellem denne og de politiske baggrundsvariable. Termen »nye byer« er i bogen begrænset til at dække dem, der er så store, at de indeholder et komplet kompleks af byfunktioner og således er beregnet til at fungere i sig selv.

Bogen konkluderer ikke, og dens forsøg på at syntetisere viden om nye byer begrænses til at påpege en række ubesvarede spørgsmål. Den må rubriceres som en beskrivelse af forskellige typer af fysisk planlægning, og dens nytte begrænses til en rigelig påvisning af regionale forskelligheder inden for dette område.

Christian Wichmann Matthiessen

David Lowenthal & Marquita Riel: Publications in Environmental Perception.

Nos. 1-8. American Geographical Society, New York 1972. Ca. 50 s. hver, ill. 15×23 cm. 2,50 \$ pr. stk. eller 12,50 \$ for alle 8.

I otte små hefter forelægges resultaterne af et sammenlignende forskningsprojekt,

hvis formål var at undersøge menneskers opfattelse af og attitude til et bredt spektrum af stimuli fra omgivelserne. In casu er forskellige bymiljøer fra fire amerikanske byer gjort til undersøgelsens genstand, og forskellige grupper af mennesker har givet deres forskellige opfattelse af disse miljøer.

Christian Wichmann Matthiessen

Meyers Kontinente und Meere.

Daten, Bilder, Karten. Die Enzyklopädie der Erde. Herausgegeben vom Geographisch-Kartographischen Institut Meyer. Bearbeiten von Dr. Werner Jopp und Dr. Adolf Hanle. Europa Band 1-2. Bibliographisches Institut, Mannheim, Wien, Zürich. Band 1: 1971; 343 s., 300 billeder samt tematiske kort, diagrammer og tabeller. Band 2: 1972; 325 s., 300 billeder, desuden talr. kort m. m. 20×30,5 cm. Pris pr. bind: 96 DM (87 DM i subskription på alle værkets 8 bind).

De her foreliggende to bind af Meyers Kontinente und Meere fortsætter den udmærkede linie, der er blevet fulgt ved de foregående fire bind: Afrika, Latinamerika, Sovjetunionen og Nordamerika. Europa bind 1 (værkets 5. bind) indledes med en almindelig del, der giver en fylldig og fortrinlig oversigt over Europa på 48 sider, ledsaget af talrige flerfarvede helsidekort, tabeller og diagrammer samt en god bibliografi. Resten af bind 1 omfatter det leksikalt ordnede stof, som dette værk lægger den absolutte hovedvægt på, fra A til F. I bind 2 (værkets 6. bind) fortsætter det leksikale stof fra G til O. Mens det oprindeligt var meningen, at Europa kun skulle omfatte to bind, vil der efter de ændrede planer komme et tredje Europabind (P-Z), som desuden kommer til at indeholde en ordbog over geografiske begreber. Et sidste bind skulle så beskæftige sig med Asien uden SSSR, Australien, Oceanien samt havene.

Som medarbejdere medvirker en lang række tyske, østrigske og schweiziske geografer, heraf adskillige kendte navne. Også andre europæiske geografer har medvirket, dog ingen fra de nordiske lande. Nærmest forbløffende virker værkets udførlighed og pålidelighed, og det er ajourført til midt i trykningsåret. En værdi er også det omfattende geografisk velvalgte billedmateriale. Af negativ betydning for ikke-tysksprogede brugere er

det irritationsmoment, der ligger i, at de tyske navneformer er almindelig brugt. Det danske bogstav å opfattes leksikalt som et a. Men København skal slås op under Kopenhagen, Milano under Mailand, Brno under Brünn o. s. v. Nogle steder er der en henvisning under det nationale navn, men Åbenrå fjord f. ex. findes kun ved at slå op på Apenrader Förde.

Trods denne alvorlige mangel må værket og dets leksikale metode anses for en vellykket nydannelse i den geografiske håndbogslitteratur. Og med de seneste års prisudvikling må det efterhånden også betragtes som et forholdsvis billigt værk, der absolut er sin pris værd.

Aage Aagesen

Fridlev Skrubbeltang:

Det indvundne Danmark.

Udg. af Det danske Hedeselskab. København 1966. Kommission: Gyldendal. 498 s., talr. ill. og kort. 18×26 cm.

Erik Helmer Pedersen:

Hedesagen under forvandling.

Det danske Hedeselskabs historie 1914-1966. København 1971. Kommission: Gyldendal. 615 s., talr. ill. og kort. 18×26 cm.

Det danske Hedeselskabs historie er tidligere i store træk behandlet bl. a. af C. Nyrop, C. E. Flensborg og Fr. Heick. Derudover findes et ganske stort trykt kildestof i selskabets egne publikationer samt, meget spredt, i den jyske og i den københavnske dagspresse og i tidsskriftlitteraturen. Det nu foreliggende dobbeltværk har imidlertid en stærkere fundering end de hidtidige fremstillinger, fordi man har ofret et omfattende arbejde på gennemgangen af primærmaterialet i arkiverne, ikke blot i selskabet og de offentlige institutioner, men tillige fra privatarkiver tilhørende mænd, der til forskellig tid har haft tilknytning til selskabets virksomhed. De to forfattere og deres mange hjælpere fortjener stor anerkendelse for denne møjsommelige og omhyggelige gerning, og resultatet er en meget detaljrig redegørelse i en statelig og værdig form.

Skrubbeltang behandler perioden fra selskabets stiftelse til 1916 (1914), herunder den nationale og geografiske baggrund for selskabets oprettelse. Han giver

en velafvejet fremstilling af E. M. Dalgas' folkelige og politiske virksomhed, hans »forkyndelse« og hans tro på opgaven. Den detaljerede gennemgang af de mange faser i selskabets udvikling, forskydningerne i dets formål og redegørelsen for de forskellige programudformninger er meget righoldig og overskuelig. Det har været en vanskelig opgave at beskrive ledelsens skiftende sammensætning og de vanskeligheder og konflikter af saglig, politisk, økonomisk og personlig karakter, som har kendetegnet visse afsnit af perioden, ikke mindst efter E. M. Dalgas' død. Det er lykkedes Skrubbeltang i væsentlig grad at uddybe og klarlægge selskabets udvikling i perioden indtil 1. verdenskrig.

Erik Helmer Pedersens opgave har på en vis måde været endnu vanskeligere, fordi perioden 1914-1966 er endnu mere kompliceret end de forudgående 50 år. Hans hovedsynspunkt er, at opgaven må være at skildre Det danske Hedeselskabs historie og ikke hedeskovbruget, ej heller opdyrkning af heden eller de forskellige former for grundforbedring og kultivering. Han har heller ikke sat sig det mål at placere og vurdere selskabets virksomhed i relation til periodens biologiske, jordbundsmæssige og hydrografiske forskning og ej heller til den almene landbrugs- og skovbrugsvidenskabelige udvikling. Det centrale i fremstillingen bliver da en indgående redegørelse for selskabets organisation, dets brede folkelige basis, forholdet til statsorganerne og til andre organisationer, samt en udførlig beskrivelse af selskabets økonomiske opretholdelse, de større praktiske opgavers gennemførelse og det indbyrdes forhold mellem selskabet og dets medarbejdere.

De helt ekstraordinære tilstande under de to storkrige greb hårdt ind i selskabets virksomhed, og det samme kan siges om de økonomiske kriser imellem krigene. Dertil kom visse befolkningsmæssige og driftsmæssige ændringer inden for landbrugssektoren, bydannelsen og industrialiseringen. Disse faktorer og adskillige andre bevirkede, at selskabets opgaver måtte ændres. Derfor titlen: »Hedesagen under forvandling«.

Det danske Hedeselskab har sine rødder i det 18. århundredes ideer til fremme af fædrelandets vel, herunder koloniseringen af ny jord og bestræbelserne for at rationalisere og befæste det danske skovbrug. Selskabet blev oprettet i den mørke periode efter 1864 og voksede op

i en tid med folkelige og politiske brydninger, en tid med megen mismod og en betydelig folkeflugt, navnlig til USA. Under disse forhold blev Det danske Hedeselskab navnlig i den jyske bondebefolkning et virkelig betydningsfuldt led i hele genrejsningen og stabiliseringen. Mange af de opgaver, som selskabet påtog sig, kunne være løst på anden måde, og en del af dem ville utvivlsomt være blevet løst også uden Hedeselskabets medvirken.

Både landbrug, havebrug og skovbrug har i den her behandlede periode præsteret en dybtgående omstilling og intensivering af udnyttelsen af Danmarks jord, og det er derfor vanskeligt at nå frem til en konkret vurdering af Hedeselskabets andel i Danmarks udvikling i årene 1870-1970, men for forståelsen af visse faktorer i det vestlige og nordlige Jyllands deltagelse i denne ekspansion vil det nu foreliggende dobbeltværk få stor betydning. Det danske Hedeselskab har fortjent dette monument.

Niels Nielsen

Geoffrey Parker: The Logic of Unity.

An economic geography of the Common Market. (Longman Geography Paperbacks). Longman Group Ltd., London 1970. 178 s., 36 fig., 19 tabeller. 14×21,5 cm. 1,15 £.

Bogen er en erhvervsgeografi om de europæiske fællesskaber, hvor linierne trækkes både bagud og frem til år 2000. Dispositionen er enmæssigt traditionelt, men vægten ligger på det dynamiske og på de interne problemer, der er forbundet med de politiske delområders placering i helheden. Balancen mellem Romtraktatens intensioner om harmonisering og markedskræfternes tendens til at skabe økonomiske koncentrationer er endnu ikke fundet, men forfatteren konkluderer et sted, at tanken om et forenet Europa har bevæget sig fra idealet over det praktisk mulige til det nødvendige. Bogen giver en god oversigt og er egnet som lærebog i Vesteuropas regionalgeografi.

Ruth Helkiær Jensen

Sammlung Geographischer Führer.

6. Kölner Bucht und angrenzende Gebiete. 328 s., 14 fig. 24,50 DM. 7. Stadtgeographischer Führer Berlin (West). 160 s. med kort, 14 fig. 29,50 DM. 8. Ostfriesische Inseln. 191 s., 31 fig. 29,50

DM. Gebrüder Borntraeger, Berlin og Stuttgart 1972. 11,5×19,5 cm.

Der er ikke tale om overfladiske turisthåndbøger, men om små regionalgeografiske håndbøger, udarbejdet som ekskursionsvejledninger med, hvad vi vel ville kalde tysk grundighed (tænk om vi havde bøger af tilsvarende art om danske områder). Bøgerne henvender sig først og fremmest til tyske geografer, studerende og lærere, og til folk med geografi som hobby, men bøgerne vil selvfølgelig være såre nyttige for enhver, der tager på ekskursion til de pågældende områder. Bind 6 og 7 er blevet til gennem et teamwork af geografer henholdsvis fra Köln og Berlin, og hovedvægten er lagt på ekskursionsvejledningerne (NB bøgerne er i lommeformat), der er meget dybtgående, og for Berlins vedkommende understøttes af en række kort til at folde ud. Bind 8 er skrevet af én mand, nemlig professor Niemeier, der kender øerne som sin egen bukselomme fra de 10 år, da han måtte hjælpe sin kone med at holde et børnehjem på Norderney. Niemeier er så gammel, at han er alsidig geograf, hvad man tydeligt mærker, men det kan jo heller ikke nægtes, at Østfriesiske Øer er et eller snarere flere naturlandskaber. Meget spændende er de kort, der viser, hvorledes øerne har skiftet form i løbet af de sidste par hundrede år.

Bind 6 og 7 kigger man i, stikker dem i lommen, og tager dem med på ekskursion. Bind 8 læser man, og så får man lyst til at tage ud og se på tingene, men man behøver ikke at tage bogen med, for ekskursionsvejledningerne i sig selv er så kortfattede, at man let kan huske dem.

S. Böcher

Klaus Gläser: Der Fremdenverkehr in der Nordwesteifel und seine kulturgeographischen Auswirkungen.

(Aachener Geographische Arbeiten, Heft 2, 1970). Franz Steiner Verlag, Wiesbaden. 240 s., 6 fig., 4 flyvefotos, 14 kort. 17×24 cm. 16 DM.

En læseværdig undersøgelse af en tidligere afsides bjergegn, der er blevet »opdaget« som rekreativt område, fordi den i dag ligger i overkommelig køreafstand fra de store befolkningscentre Aachen, Köln, Krefeld og sydlige Ruhrdistrikt. Bogen indeholder en analyse af formerne for rekreativ benyttelse (sommerhuse,

camping, endags turisme, hotelvirksomhed m.m.) og de besøgendes hjemsteder og sociale gruppering samt af de heraf følgende ændringer i N. V. Eifels kulturlandskab (ejendomsforhold, arealanvendelse, trafik og befolkningsudvikling). En forbilledlig lille afhandling.

Ruth Helkiær Jensen

Margaret Gelling: The Place-Names of Berkshire.

Part One. English Place-Name Society, Vol. XLIX. Cambridge University Press 1973. 285 s. 14×22 cm. 6 £.

Dette bind er bygget op efter samme mønster som de tidligere. Efter en gennemgang af navne på distrikter, veje, dæmninger og floder følger de enkelte herreder (Hundredes) med bebyggelsesnavne og marknavne.

Det område, der behandles her, ligger helt uden for den del af England, hvor der optræder skandinaviske navne, og næsten alle navneformer har angelsaksisk oprindelse.

Viggo Hansen

J. McN. Dodgson: The Place-Names of Cheshire. Part IV.

(The place-names of Broxton Hundred and Wirral Hundred. English Place-Name Society, Vol. XLVII. Cambridge University Press 1972. 340 s. 14×22 cm. 6 £.

Dette fjerde bind fortsætter den detaljerede gennemgang af stednavnene i Cheshire, og man må endnu engang afvente et afsluttende, kommenterende bind. De to herreder, der behandles, ligger omkring floderne Dee, Gowy og Merseys estuarium. Stednavnene her indeholder elementer af oldengelsk, irsk, walisisk og old-nordisk. De skandinaviske navne er dog ikke talrige, således forekommer endelsen -thorp slet ikke, og endelsen -by er ofte forvansket fra nærtstående former.

Viggo Hansen

Graham Humphrys: Industrial Britain: South Wales.

With a contribution by J. W. England. David & Charles, Newton Abbot 1972. 253 s., 40 fig., 32 fotoplancher. 16×25 cm. 4,75 £.

Dette er nummer fire i den britiske serie: Industrial Britain, og er fuldt på højde

med de foregående (se Geogr. Tidsskr. bd. 70, 1971), hvad ikke mindst skyldes, at problemstillingen givet har ligget langt klarere her i Sydwaes, der både geografisk og i den almene opfattelse optræder som en skarpt afgrænset region. Problemstillingen for Sydwaes har i 1945 i korter været denne: Hvordan gennemfører man en total rekonstruktion af regionens økonomi, så at den kan tilpasses det 20. århundredes sidste halvdel, og (følgelig) rives ud af den gamle isolation og få del i den ændrede retning af handelen. Midlerne til at nå dette mål lå lige så klart for: rekonstruktion af beskæftigelsen og øget kapitalinvestering, såvel inden for industrisektoren, hvor der måtte sættes på nye vækstindustrier til at optage den efter reorganisationen af minedriften og den forældede jern- og stålindustri ledigtblevne arbejdskraft, som inden for servicesektoren gennem udbygning af den lokale service, der havde været sørgeligt forsømt, og gennem tiltrækning af overordnet service f.eks. ved udflytning af statslige institutioner.

Med baggrund i situationen i 1945 trækker forfatteren udviklingen op frem til 1970 og er i stand til at vise, hvordan den stedfundne rekonstruktion stort set er lykkedes, og hvordan æren for en stor del må tilskrives den fremgang, som regeringsstyrelsen har haft som led i den nationale udviklingspolitik. Men det er ikke gået for sig uden store brydninger og omflytninger, hvis hovedtendens har været en bevægelse af investeringen og boligbyggeriet væk fra de gamle kuldale ud til kysten. Mellem 1931 og 1966 faldt kulfeltbefolkningen fra 935.000 til 800.000, mens kystbefolkningen har kunnet fremvise en vækst fra 860.000 i 1931 til 1.010.000 i 1966. Denne omflytning af en befolkning på 150.000 og endnu mere en kraftig centrering af nye arbejdspladser til kystletterne har haft en omfattende pendling til følge, dels på grund af befolkningens vedhæng ved den gamle bolig og det gamle miljø, men også fordi mange emigranter frivilligt har bosat sig på attraktive steder ved kysten uden for arbejdsstedkommunen. Dette har igen medført store omlægninger af transportnettet, som fra at have været nord-syd orienteret og jernbanelokaliseret er blevet øst-vest orienteret og vejlokaliseret.

Det ved nationaliseringen og reorganiseringen af kulminerne og ved nedlæggelsen af mere end 30 gamle jern- og stålværker ledigtblevne personel har stort set

kunnet absorberes af de nye arbejdspladser inden for automobilindustrien og den kemiske industri, de to brancher, der i dag præger Sydwaes, samtidig med at mange flere nye brancher, der ikke mindst beskæftiger kvinderne, er kommet til. Bogens sidste del er helliget gennemgangen af 6 underregioner, hvis afgrænsning klart demonstrerer den nye økonomiske orden i landsdelen. – I hele sin fremstilling virker forfatteren ved sine klare argumentationer, og han må roses for at have trukket en række økonomisk-geografiske synspunkter frem, som litteraturen ellers ikke gør opmærksom på som bærende elementer i en udvikling. Fremstillingen er også præget af en kølig, økonomisk vurdering uden på noget punkt at komme ind på de problemer, som reorganiseringen givet må have medført for de mennesker, der har været involveret i processen, men som her er betragtet som brikker i et kapitalstyret spil.

Viggo Hansen

Anne Buttimer: Society and Milieu in the French Geographic Tradition.

Sixth in the Monograph Series, published for the Association of American Geographers by Rand McNally and Company, Chicago 1971. 226 s. 14×22 cm. 8,50 \$.

Forfatteren har gjort et forsøg på at analysere den franske humangeografiske skole ud fra dens egne skrifter, og viser hvorledes fransk geografi i den første halvdel af det 20. århundrede har været præget af Vidal de la Blache, hvorfor også denne retning er blevet kaldt den Vidalske skole. Når forfatteren kalder sit arbejde »historisk«, så må det ses i forbindelse med, at fransk geografis nye generation i nogen grad har forladt Vidalske opfattelser og begreber som: *genre de vie*, *paysage*, *société* og *civilisation* og er blevet mere fremadskuende.

Emnet den franske Geographie Humaine har været behandlet adskillige gange før, også af den nye generations franske geografer, og når Anne Buttimers monografi bringer noget nyt frem, så ligger det mere i de fyldige citater, som arbejdet delvis bygger på, end på forfatterens egne meningstilkendegivelser. Noget nyt er det vel, at forfatteren finder en forbindelse til Vidals skole og en udbygning af dennes humangeografiske opfattelse i Pierre Georges og Jacqueline Beaujeu-Garniers arbejder, snarere end et begyn-

dende brud med denne. At Anne Buttimer har en levende og dyb forståelse af fransk geografisk tradition, kan der ikke herske tvivl om, og at hun har sat sig grundigt ind i sit emne, derom vidner en fortrinlig bibliografi på 479 numre.

Viggo Hansen

Hugh D. Clout: The Geography of Post-War France.

A social and economic approach. Pergamon Oxford Geographies, General Editor: W. B. Fisher, Oxford m. fl. st. 1972. 165 s., 49 fig., Flexi-cover, 41 tabeller. 17,5×25 cm. 1,95 £ (Hard cover 2,95 £).

Hvis man ønsker en oversigt over den meget udviklede og diskuterede problematik over planlægning i Frankrig, så er dette resumé yderst velegnet, både med hensyn til selve problembehandlingen, som med hensyn til den pris, man må betale for det. Naturligvis kan det ikke undgås, at en så sammentrængt behandling som denne må udelade en væsentlig del af selve debatten omkring regionaliseringen i Frankrig, ligesom man samtidig vil savne meget af den atmosfære, som har omgivet den. Helt kommer man dog ikke til at mangle den, idet forfatteren tager 7 problemområder frem til en nærmere diskussion: Pariserregionen, Nedre Seine, Lyon-St. Etienne metropolen, Lorraine, Bretagne, Languedoc og Centralmassivet. Alene i disse 7 kapitler er der stof til megen diskussion om ømtålelige emner som hovedstadsproblematik, udviklingsområder, perifere regioner, regionalpolitik etc., og disse behandlinger må være velegnede til at belyse regionale spørgsmål inden for kulturgeografien, emner der er lige anvendelige i gymnasium og seminarium som ved bifagsstudier på universitetsniveau. Dertil kommer så de indledende kapitler, der sætter gang i den generelle debat.

Det er efter anmelderens mening et fortjenstfyldt arbejde, som Hugh D. Clout her har taget på sig og også gennemført i en yderst velskrevet og gennemillustreret oversigt.

Viggo Hansen

Jean Pitié: Exode Rural et Migrations Intérieures en France.

L'exemple de la Vienne et du Poitou-Charantes. Norois, Poitiers 1971. 750 s.,

147 fig. i teksten, 20 fotografiske plancher og 7 farvekort. 16×24 cm. 135 F. Desuden engelsk udgave med 16 sider engelsk resumé. 155 F.

Man skal ikke lade sig skræmme af det store sideantal, for sjældent har man været ude for et så gennemarbejdet og mønstergyldigt bidrag til den geografiske litteratur. Foruden at dække titlen kan Pitiés arbejde også gøre det ud for en håndbog og en vejledning i studiet af migrationer.

Første bogs første del giver definitioner og gennemgår metoderne for migrationsanalyser samt giver eksempler herpå, og allerede her afslører forfatteren sig som en trænet pædagog. Anden del, der fylder 150 sider, gennemgår periode for periode Frankrigs befolkningsgeografi og de interdepartementale vandringar mellem 1836 og 1968 for at slutte med en konklusion. Anden bog behandler afvandringen fra landbruget i departementet Vienne og er dels en situationsskildring, set i historiens lys, af et fransk landbrugs-samfund, og dels en redegørelse for de demografiske ændringer.

I tredje bog søger forfatteren at finde frem til en række sociale og psykologiske faktorer, der kan tænkes at udløse eller have udløst vandringar fra land til by, hvorefter han opsummerer resultaterne af en enquete (se også bilag på s. 679-690), der har været tilstillet såvel potentielle flyttere på landet som tilvandrede i byen, ligesom han grundigt undersøger realiteterne bag svarene. På dette grundlag skildrer han konsekvenserne af den rurale exodus for de landkommuner, der rammes, specielt med hensyn til de demografiske ændringer.

Hvert enkelt kapitel af dette store værk kan for så vidt læses for sig, og der er hele tiden sørget for en indføring i emnekredsen for det specielle afsnit, såvel som der sluttes af med en konklusion. Anmelderen finder Pitiés bog i enhver henseende et fremragende geografisk arbejde som eksempel på et migrationsstudie.

Viggo Hansen

Béla Sárvalyi (ed): The Changing Face of the Great Hungarian Plain.

Studies in Geography in Hungary, 9. Akadémiai Kiadó, Budapest 1971. 183 s., ill. og 24 bilagskort i lomme. 17×24 cm. 9 \$.

Af denne serie geografiske arbejder, der henvender sig til en international forskerkreds, foreligger hermed bind 9, præget af samme høje kvalitet som tidligere, såvel i forskningsmæssig henseende som med hensyn til bogtryk. Ikke mindst er den engelske oversættelse af fremragende kvalitet.

Gennem 9 artikler behandles diverse sider af den ungarske slettes geografi, spændende fra geomorfologi og hydrografi til bygeografi og socialgeografi, men den bagved liggende idé er tydeligt nok udforskningen af de økonomiske muligheder i denne efter normal opfattelse underudviklede del af Ungarn, sådan som det også sammenfattes i den indledende artikel af Gy. Enyedi: Geographical Problems of the Great Hungarian Plain. Som en undertone fornemmer man ønsket om at bringe den ungarske slette op på et rimeligt økonomisk niveau, i første række gennem etablering af en fornuftig og tilfredsstillende infrastruktur.

De enkelte arbejder er lagt historisk an, sådan som det er antydnet i bindets titel. Som naturligt er, får udviklingen af landbrugssektoren, eller rettere den rurale sektor, en betydelig plads, og planlægningen af urbaniseringen og industrialiseringen ses først og fremmest som et middel til beskæftigelse af landbrugets overskud af arbejdskraft. I industripolitikken satser man især på etableringen af nogle få industrikoncentrationer, placeret på en sådan måde, at de kan udløse en migration til gavn for en mere økonomisk udnyttelse af arbejdskraften på det lokale plan.

Blandt de enkelte arbejder har anmelderen lyst til at fremhæve Edit Lettrich's behandling af byudviklingen, eksemplificeret ved Kecskemét, en ungarsk Tanya-by, et fortrinligt og originalt arbejde om en for vestlige geografer usædvanlig bytype. På samme baggrund må P. Beluszky's bidrag til central-place teorien fremhæves, idet man her har et metodisk arbejde over udviklingen af servicecentre og adfærdsmønstre i en region, der fra naturens hånd kommer meget nær til Christaller's »homogene flade«.

Anmelderen har en enkelt bemærkning at gøre til de ledsagende bibliografier. Der anføres så godt som kun ungarske kilder, når man ser bort fra Beluszky's artikel, der rører kendskab til den finske forskning og kredsen om I.G.U. symposiet i Lund 1960.

Viggo Hansen

John C. Dewdney: A Geography of the Soviet Union.

2.ed. Pergamon Oxford Geographies, Oxford, New York m.m. 1971. 169 s., 43 kort, 27 tabeller. 15×23 cm.

Forfatteren, der er universitetslektor i England, har her skrevet en forholdsvis kort, men til gengæld pædagogisk klar og letfattelig fremstilling af Sovjetunionens geografi. Selve bogens tematiske opbygning er stort set den traditionelle for værker af regionalgeografisk indhold, begyndende med landskabsstruktur og relief, klima, jordbund og vegetation, og fortsættende med en historisk-geografisk oversigt, nationaliteter, administration, økonomi, landbrug, industri m.v., samfærdsel, og sluttende med befolkningsgeografien. Til sidst gives oplæg til videre studier af emnet fra anbefalelsesværdige kilder samt et udførligt index.

Bogen er i følge sin opbygning og sit indhold særdeles velegnet til håndbog og lærebog, men selvfølgelig kan den med sit forholdsvis ringe omfang ikke være udtømmende. For videregående studier af emnet må henvises til større værker. Bogen har en meget væsentlig styrke i sine velvalgte, gode og enkle kort og tabeller, der i høj grad støtter og uddyber teksten. Forfatterens gode personlige kendskab til SSSR har også sin andel i den fordomsfri behandling af emnet. Bogen kan anbefales alle, der interesserer sig for SSSR.

Aage Aagesen

I. P. Gerasimov, D. L. Armand & K. M. Yefron (eds.):

Natural Resources of The Soviet Union: Their Use and Renewal.

Oversat fra russisk af J. I. Romanowski. Engelsk udgave ved W. A. Douglas Jackson. W. H. Freeman, San Francisco 1971. 349 s., 9 fig., 53 tabeller. 16×24 cm. 12,50 US \$ (6 £).

Denne bog er skrevet af en lang række sovjetiske specialister under redaktion af tre fremtrædende russiske geografer, er først publiceret i Moskva 1963 og er altså oprindelig beregnet på sovjetiske læsere. Den engelske oversættelse er blevet behandlet og delvis ajourført af W. A. D. Jackson, der er professor i SSSR's geografi ved University of Washington. Den falder i en række selvstændige dele, hver med sin eller sine forfattere og hver med sin meget udførlige litteraturliste.

Efter en indledning om ressourcerne generelle betydning for unionens økonomi gennemgås vandreserverne og vandkraften, derefter forskellige klimatiske forholdes relation til landbrugsmulighederne, erosion m. m. Et interessant kapitel omhandler vindens energi og dens udnyttelse. Derefter følger en gennemgang af de pedologiske forhold, af landbrugets afhængighed af vandøkonomien (dræning, kunstvanding, dry farming o. a.) samt af kampen mod soil erosion, udpining af landbrugsjorden o. lign. Andre afhandlinger drejer sig om skovene og skovbrugets problemer, om den naturlige vegetations nyttevirkning som foder for husdyrene, samt om jagt og fiskeri, herunder en udførlig gennemgang af fiskeriets ikke udnyttede muligheder.

Bogens afhandlinger er stærkt præget af saglighed og udpræget kritisk indstilling til de behandlede problemer. Her ved hæves bogens videnskabelige værdi op i et meget højt plan. Den kan stærkt anbefales enhver, der beskæftiger sig med Sovjetunionens geografi.

Aage Aagesen

Leslie Symons: Russian Agriculture.

A Geographic Survey. I serien »Bell's Advanced Economic Geographies«, London 1972. 348 s., 21 kort og diagrammer, 37 tabeller. 14×23 cm. 4 £.

Forfatteren, der er specialist i Sovjetunionens geografi, er knyttet til universitetet i Swansea som Senior Lecturer. I den foreliggende bog belyser han SSSR's landbrugsstruktur og landbrugets problemer, især på baggrund af erhvervets geografiske og historiske handicap, såsom de barske klimabetingelser i store områder, de enorme afstande og den gammelrussiske landbrugskulturs primitivitet. På denne baggrund sættes landbrugets nyere udbygning i relief, med vor tids specialisering, industriafrøder, kolkhozer og sovkhøzer o. s. v. Bogen behandler endvidere jordbundsproblemerne, herunder soil erosion og dens bekæmpelse, arbejdskraftproblemerne, strukturen i kornavl, kvægholdet og andre væsentlige sektorer i landbrugets produktion. Også frugtavl, grøntsagsdyrkning og græslandet er grundigt belyst, ligeledes erhvervets økonomiske og politiske aspekter. Sluttelig gives en god og fyldig bibliografi.

Bogen er en god og nyttig håndbog og

en velegnet lærebog på universitetsniveau. Den er skrevet af en fortrinlig kender af det behandlede emne, og den er skrevet i et let fatteligt sprog. Den kan derfor anbefales til alle, der interesserer sig for Sovjetunionens økonomiske geografi.

Aage Aagesen

Eugen Wirth: Syrien.

Eine geographische Landeskunde. I serien »Wissenschaftliche Länderkunde«, Band 4-5. Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 1971. 531 s., 72 kort og kortskitser, 36 tabeller, 29 fotos. 14,5×22 cm. 59,50 DM.

Det her foreliggende værk er en udførlig monografi over Syrien, ajourført og samtidig med grundig redegørelse for al hidtil foreliggende litteratur om området. I et forord begrundes forfatteren sit arbejde ved, at Syrien er et mindre kendt land end dets nabolande, og ved, at der foregår vigtige, men lidet påagtede forandringer i landet i vor tid.

Værkets opdeling er den klassiske for regionalgeografiske arbejder: En indledning om bl. a. Syrien som statsbegreb følges af kapitler om landets geomorfologi og geologi, om dets klima og klimatiske regioner, om dets naturlige vegetation, pedologi og vandøkonomi, og om dets historie. Derefter et meget omfattende kapitel om landbrugsgeografien, herunder også den rurale bebyggelse, samt et kapitel om byerne og de urbane erhverv. Sidste hovedkapitel er en gennemgang af Syrien efter en regional inddeling i 7 zoner. Bogen slutes med en meget udførlig litteraturfortegnelse samt registre.

Alt i alt et meget grundigt værk, der må fængsle enhver, der interesserer sig for Mellemøsten.

Aage Aagesen

Geoffrey E. Ffrench & Allan G. Hill: Kuwait.

Urban and Medical Ecologi. A Geomedical Study. (Medizinische Länderkunde – Geomedical Monograph Series 4. Herausg.: H. J. Juszat). Springer-Verlag, Berlin, Heidelberg, New York 1971. 124 s., 61 fotos, 26 kortskitser, 56 tabeller, 3 kortplancher. 21,5×30 cm. 58 DM (16,80 US \$).

Dette arbejde er bemærkelsesværdigt bl. a. derved, at det er resultatet af et samarbejde mellem en mediciner (dr. Ffrench) og en geograf (dr. Hill fra universitetet i Aberdeen). Dets baggrund er forståelsen af en sammenhæng mellem en befolknings geografiske miljø og dens sundhedstilstand. I fuld erkendelse heraf gennemgås områdets natur- og kulturgeografi og i umiddelbar forbindelse hermed sundhedstilstanden i alle detaljer, alt grundigt belyst ved kortskitser, tabeller o. a.

Efter en kort indledning gennemgås først befolkningsudviklingen og urbaniseringen i Mellemøsten som helhed, herunder også de vigtigste økonomiske, politiske og kulturelle problemer i storregionen. Derefter følger en redegørelse for Kuwaits natur- og kulturgeografi, landets historie og økonomiske udvikling, befolkningstilvæksten o. a. demografisk statistik. Det næste afsnit behandler dagliglivets økologi på land og i by, herunder de sociologiske og sociogeografiske forhold. Herpå følger en redegørelse for sundhedstilstanden og de vigtigere sygdomme i befolkningen samt disses behandling, og værket afsluttes med en konklusion, der bl. a. redegør for landets vigtigste problemer og giver en sammenligning mellem tilstandene i Kuwait og i andre mellemøstlige lande.

For en geografisk vurdering ligger arbejdets største værdi i, at vi her får en detaljeret kortlægning af mange forhold, bl. a. landets geologi og pedologi og måske frem for alt en grundig bygeografisk analyse af Kuwait by.

Aage Aagesen

K. Ishwaran (ed.): Change & Continuity in India's Villages.

Columbia University Press, New York and London 1970. 296 s. 16×23,5 cm. 11 \$ (99 sh.).

En samling socialantropologiske landsbystudier, der indebærer de sædvanlige fordele og ulemper. Mange interessante observationer, stor præcision i detaljen, men problematisk generalisationsværdi. Ishwaran polemiserer i sin introduktion mod Srinivas' »sanskritisering«-begreb som et af de begreber, der har tenderet mod at fremhæve »strukturel kontinuitet på bekostning af strukturel ændring«. Til gengæld kan man mod mange af samlingens essays indvende, at de i en funktionalis-

tisk ramme overdimensionerer betydningen af de ændringer, der har fundet sted på landsbyniveau siden den indiske uafhængighed. Der er behov for en materialistisk funderet analyse, der ikke sidestiller faktorer som sprog, kaste, religion, teknologi, uddannelse og økonomi, men tager udgangspunkt i produktionsforholdene. Det er påfaldende, at socialantropologi stadig ikke (med enkelte undtagelser) har opdaget klassebegrebets anvendelighed også i en analyse af indiske landsbysamfund.

Steen Folke

Ravindra K. Jain: South Indians on the Plantation Frontier in Malaya.

Yale University Press, New Haven and London 1970. 460 s., 23 fig., 20 tabeller. 16×24 cm. 17,50 \$ (157 sh.).

En særdeles omfattende og detaljeret kortlægning af den sociale struktur og de skiftende sociale relationer i en gummiplantation i Malaya under tre historiske faser: kolonitiden, den japanske okkupation og »uafhængigheden«. Den undersøgte plantage er af den karakteristiske slags, ejet og bestyret af et europæisk selskab, med en stab af overvejende kristne indere og en arbejdsstyrke af tamil hinduer. Plantagen har 4.000 acres Hevea, en arbejdsstyrke på godt 500 og en samlet befolkning på over 1500 mennesker, hvoraf 98 % er etnisk indiske, omend ¼ er født i Malaya.

Forfatteren har opholdt sig på plantagen i to seks-måneders perioder og bl. a. foretaget en minutiøs socio-økonomisk kortlægning af arbejdsstyrken. Han har især interesseret sig for interaktionen mellem »et industrielt bureaukratis ideologi og procedurer og en traditionel sydindisk landbefolknings normer«. Mere konkret: Tamilproletariatets placering i den autoritative plantageorganisation.

Blandt de vigtigste institutionelle ændringer i den studerede historiske periode kan nævnes kangany-institutionens aftagende og fagforeningernes voksende betydning. Fagforeningerne var i starten kommunistisk inspirerede og blev bekæmpet hårdhændet af plantagernes ledelse og af kolonimagten. Senere blev de erstattet af en anti-kommunistisk, socialdemokratisk fagbevægelse, »National Union of Plantation Workers«, som hurtigt fik myndighedernes velsignelse. På den undersøgte plantage besatte kanganies (ar-

bejdsformænd, tidligere: hververe) tre af fire pladser i den lokale fagforening og støttede ledelsens politik overfor arbejderne. Den fjerde, som forsøgte at fremføre arbejderne krav, blev snart fyret af plantagens ledelse. Fagforeningen er forblevet extern i forhold til plantagen, topstyret og uden initiativ og fornyelse ved »græsrodderne«.

Forfatteren gennemgår på lignende vis med mange eksempler en række andre sociale og politiske processer i forbindelse med plantageorganisationen og konkluderer bl. a.: »Plantagesamfundet er ikke – og har aldrig været – et isoleret system. Som et barn af den britiske imperialisme har gummiplantagens samfund i Malaya eksisteret som en enklave integreret i det plurale samfund. Det større samfunds politiske og økonomiske ramme leverede de kræfter, der frembragte det, og kolonimagtens politik påvirkede dets form.«

Steen Folke

Albert Kolb: East Asia. China, Japan, Korea, Vietnam.

Geography of a Cultural Region. (Methuen's Advanced Geographies). London: Methuen, New York: Barnes & Noble. London 1971. 591 s., 55 kort, heraf 25 i farver, 62 tabeller. 19×25,5 cm. 8,50 £.

East Asia er en engelsk udgave af »Ostasien«, ført up to date (se anmeldelse i Geogr. Tidsskr. 62, 1963). Det er stadig en af de grundigste bøger om regionen, men trods omfanget (591 s.) må behandlingen af de enkelte regioner holdes inden for snævre rammer. Interesserede læsere vil næppe få tilfredsstillet deres nysgerrighed om fx Vietnam, Kina og Japan i bogen, ikke alene af ovennævnte grund, men måske også fordi den traditionelle behandlingsform levner meget lidt plads til omtale af vigtige sociale og politiske forhold. Japan-afsnittet, der er stærkt »smittet« af Dempster's »Japan Advances« synes mest frisk.

Sofus Christiansen

J. M. Powell: The Publics Lands of Australia Felix.

Settlement and Land Appraisal in Victoria 1834-91 with Special Reference to the Western Plains. Oxford University

Press 1970. 328 s., 41 fig., 27 tabeller. 14×22 cm. 5,75 £.

Powell's bog handler om Victoria's opdyrkning. Dette specielle tema interesserer næppe en større dansk læsekreds, men skildringen af landnam'et er fængslende. Regeringens idealforestillinger om områdets rette udnyttelse ved småbrug fandt udtryk i landfordelingslove, som måtte blive brudt af nybyggerne. Ved »squattning« skabtes brug, der var levedygtige i det risikable, australske natur-miljø.

Bogen er ikke letlæst, men veldokumenteret og klar i sin detaljerighed. Fremstillingen støttes af få velvalgte diagrammer.

Sofus Christiansen

R. Gerard Ward (ed.): Man in the Pacific Islands.

Essays on Geographical Change in the Pacific Islands. Clarendon Press: Oxford University Press 1972. 339 s., 22 fig., mange tabeller. 14×22 cm. 5,25 £.

De pacifiske øers befolkning og økonomi/økologi fra fortid til nutid behandles i 11 essays af forskellige fagmænd efter en indledning af Ward. Der er selvfølgelig ikke tale om regional eller emnemæssig dækning, men bogen giver alligevel en udmærket introduktion til den cocktail af problemer, man møder på Stillehavets øer. Artiklerne er af ledende forskere i området og så inspirerende, at bogen fortjener en varm anbefaling på vejen, enten man er interesseret i stillehavsproblemer eller i emner fra arkæologi, botanik, økonomisk historie, økologisk forandring eller befolkningsudvikling.

Sofus Christiansen

Ron Crocombe (ed.): Land Tenure in the Pacific.

Oxford University Press 1971. 419 s., ill. 14×22 cm. 5,75 £.

På et tidspunkt, hvor store ændringer finder sted næsten overalt på stillehavsoerne, har dr. Crocombe samlet en række artikler (18 ialt), der belyser forskellige aspekter af ejendomsforholdene til land. Artiklerne er udvalgt, så at alle store øgrupper er repræsenteret – et udvælgelsesprincip af noget tvivlsomt værdi. Trods dette får man et ret godt overblik over hovedforskellene og nogle af de til ejendoms-

ret knyttede problemer. Emnekredsen er vigtig for dybere geografisk indsigt. Bogen kan derfor anbefales.

Sofus Christiansen

Burkhard Hofmeister: Stadt und Kulturraum Angloamerikas.

Vieweg Braunschweig 1971. 341 s., 36 fotos, 21 tabeller og 102 figurer. 21×28 cm. 96 DM.

I en omfangsrig og bredt beskrivende tekst indføres man i de mange former for problematik, der hærger de amerikanske byer. Forfatteren har ikke mindst hæftet sig ved det geometriske skakbrættemønster, som byerne er op om, og som har medført en række for det moderne bysamsfunds funktioner uheldige virkninger i retning af arealbenyttelse, kommunikationsvæsen og styringsproblemer. Det kan være ganske forfriskende at se en europæers syn på amerikansk urbanisering, og forfatteren påpeger da også en række forhold, der er specielle for Angloamerikas byer, og som har sin grund i bl. a. den brogede befolkningssammensætning i sproglig, kulturel og religiøs henseende. Første afdeling præsenterer den amerikanske by med dens gode og især dårlige sider, mens anden afdeling går nærmere ind på de nuværende strukturændringer og de mange former for planlægning, der har til formål at forbedre de menneskelige forhold og tilgængeligheden til bycentrene, bl. a. gennem et brud med det gamle skakbrættemønster, hvorved flere blokke slås sammen, og der sker en funktionsadskillelse med henblik på et bedre bymiljø. Tredie afsnit har karakter af en slags Länderkunde bygget over kulturgeometriske betragtninger og på historisk baggrund, begyndende med de spanske byer i sydvest og gående over det fransk-canadiske kerneområde, Ny England og det mellematlantiske område og sluttende med de indre sletter og det pacifiske nordvesten. Bogen er først og fremmest at se som den europæiske byplanlæggeres syn på Angloamerikas byer og beskæftiger sig kun perifert med resultaterne af de talrige amerikanske bygeografers arbejder, selv om sådanne arbejder i nogen grad er nævnt i litteraturlisten. Der er ikke mange lighedspunkter mellem denne fremstilling og den, som B. J. Garner og M. H. Yeates giver af den samme problematik i *The North American City*.

Viggo Hansen

Harold Blakemore & Clifford T. Smith (eds.): Latin America: Geographical Perspectives.

London: Methuen, New York: Barnes & Noble, London 1971. 598 s., 70 kort, 44 tabeller. 16×24 cm. 6 £.

I den efterhånden ganske omfangsrige litteratur, der i de senere år er fremkommet om Latinamerika, indtager dette værk en særdeles hæderlig plads. Det er skrevet af en række specialister, der hver på sit område leverer fine afhandlinger, der tilsammen udgør et ganske udfyldende billede af Latinamerika. Bortset fra en indledning og en afsluttende konklusion, som er skrevet af de 2 editors, er værket opbygget regionalgeografisk. Blandt forfatterne møder man kendte navne. Foruden Clifford T. Smith (centrale Andes) er der bl. a. D. J. Robinson (Colombia, Venezuela, Guiana), J. H. Galloway (Brasilien), J. Colin Crossley (La Platalandene) og D. J. Fox (Mexico og Mellemamerika).

De kort, tabeller og diagrammer, der ledsager teksten, er udmærket valgte og udførte og forhøjer bogens værdi væsentligt. Utraditionelle økonomiske og sociale synspunkter hæver nogle af afsnittene op over det, der læses i størstedelen af de geografiske håndbøger om Latinamerika.

Aage Aagesen

Ernest S. Dodge: The Polar Rosses.

John and James Clark Ross and their Explorations. 260 s., 4 dobbelte sorttavler, 3 kort. 21×14 cm. Faber & Faber, London 1973. 2,95 £.

En særdeles læseværdig bog om John (1777–1856) og James Clark Ross (1800–1862), den sidste brodersøn af den første, begge berømte skikkelser inden for arktisk forskning. Rosshavet og Ross' Is-felt på den mod Ny Zealand vendte del af Antarktis har navn efter James. – Mærkelig nok synes en samlet biografisk fremstilling af de to Ross'er først at foreligge nu.

Bogens første kapitel behandler John Ross' yngre år, hvor han en tid gjorde tjeneste i den svenske flåde. Han var perfekt i svensk, og det fremgår af senere oplysninger, at han også kunne dansk, hvilket var til nytte under hans gentagne besøg i Vestgrønland i forbindelse med hans mislykkede forsøg på at finde Nordvestpassagen.

I John Ross' første ekspedition, med skibene Isabella og Alexander, deltog hans nevø som 18-årig; den varede fra april til november 1818. Herfra kan bl. a. nævnes det første sammentræf med Thule-eskimoerne, der straks flygtede; men siden kom man i kontakt med dem ved hjælp af en sydgrønlander, kaldet John Sackhouse, som var til betydelig gavn under denne ekspedition, men døde kort efter. Man fik bemærkelsesværdige resultater; men John Ross blev narret af nogle luftspejlinger, og han følte intriger i rigt mål, både om bord og på hjemmefronten. I de følgende år slikkede han sine sår hjemme, mens James Clark Ross fra 1819 og fremover deltog i 4 ekspeditioner til arktiske egne, ledet af William Edward Perry. Efter en halv snes års forløb havde John Ross imidlertid fået samlet midler til en ny ekspedition, og juni 1829 startede han mod nordvest om bord på Victory, denne gang med sin nevø som næstkommanderende. Efter 2 overvintringer lykkedes det James Clark Ross 1. juni 1831 at nå frem til den magnetiske nordpol, der dengang lå rundt regnet 500 km sydøst for dens nuværende position. Endnu 2 overvintringer fulgte, og ingen i hjemlandet havde hørt fra eller om ekspeditionsdeltagerne i årevis. Under opbud af de sidste kræfter og ved hjælp af temmelig forskelligartet, endnu anvendeligt materiel fik de overlevende ekspeditionsdeltagere ved middagstid 26. august 1833 kontakt med en hvalfanger. Det har nok været et møde, der i dramatik stod fuldt på højde med Livingstones og Stanleys. Skibet var Isabella som Ross havde benyttet under ekspeditionen 1818, og stemningen har utvivlsomt været høj, da han præsenterede sig for det vagthavende besætningsmedlem og fik at vide, at han havde været død i 2 år! Midt i oktober 1833 var begge Ross'erne hjemme igen, efter 4½ års fravær.

Bogens senere kapitler handler om James Clark Ross's ekspedition til Antarktis 1839–1843 med skibene Erebus og Terror og de mislykkede forsøg i årene 1848–1851 på at finde overlevende fra John Franklins ekspedition i de arktiske egne; man fandt grave og rester af materiel.

Bag i bogen findes en bibliografi over publikationer fra og om Ross-ekspeditionerne og et godt sagregister.

B. Løppenthin

Indgået til redaktionen:

**Bruno Aust: Stadtgeographie
ausgewählter Sekundärzentren
in Berlin (West).**

(Abhandlungen des 1. Geographischen Instituts der Freien Universität Berlin. Bd. 16). Berlin 1970. 180 s., 32 fotogr., 13 fig., 20 tabeller og 7 løse kort. 16×23,5 cm. 19 DM.

Dansk Byplanlaboratoriums skriftserie.

Nr. 1, 1970: Byplandag om den kommunale planlægning. 23 s. Nr. 2, 1971: Of-fentlighed i planlægningen. 64 s. Nr. 3, 1971: De små byers tilvækstproblemer. 94 s. 21×21 cm. Pris henholdsvis 8 kr., 8 kr. og 12 kr.

**Ray Gambell: Sperm Whales
off Durban.**

(Discovery Reports, Vol. XXXV, pp. 199-358. Issued by the National Institute of Oceanography). Cambridge University Press 1972. 78 fig., 33 tabeller. 23×31 cm. 10 £.

**R. Wurzer (Herausg.):
Mistelbach – Hollabrunn.**

Städtebauliche Studienarbeit im Studien-jahre 1967/68. Schriftenreihe des Instituts für Städtebau, Raumplanung und Raumordnung, Technische Hochschule, Wien, Band 10, 1971. In Kommission: Springer Verlag, Wien, New York. 70 s. med tekst, kort og tabeller. 42×30 cm.

**G. E. Watson o. a.: Birds of the
Antarctic and Subantarctic.**

(Antarctic Map Folio Series, Folio 14). American Geographical Society, New York 1971. 15 plancher med kort og fo-tos, 18 s. med tekst. 28×44 cm. 10 \$.

**Hugh H. DeWitt: Coastal and
Deep-Water Benthic Fishes
of the Antarctic.**

(Antarctic Map Folio Series, Folio 15). American Geographical Society, New York 1971. 5 kortplancher, 10 s. tekst. 28×44 cm. 6 \$.

**K. Briggs: Introducing Transportation
Networks.**

University of London Press 1972. Text-book 40p. Workbook 20p. 24,5×18,5 cm. Ill.

Peter M. Ahn: West African Soils.

(West African Agriculture, Vol. 1). 3.ed. Oxford University Press 1970. 332 s., ill. og 48 fotos. 13,5×20 cm. 60 sh.

**J. W. Harbaugh & G. Bonham-Carter:
Computer Simulation in Geology.**

John Wiley & Sons Ltd., New York, Lon-don m. m. 1970. 575 s., talr. fig. 15,5×23,5 cm. 235 sh.

Horst Schülke:

**Abtragungserscheinungen auf quartären
Küstensedimenten Korsikas.**

(Arbeiten aus dem Geographischen In-stitut, Universität des Saarlandes, Bd. 15). Saarbrücken 1972. 72 s., 10 fig. 24 fotos. 15,5×23 cm. 15 DM.

**M. W. McElhinny: Palaeomagnetism
and Plate Tectonics.**

(Cambridge Earth Science Series). Cam-bridge University Press 1973. 358 s., 144 fig. 16×23 cm. 8,50 £.

**Alan Crowe & Angela Crowe:
Mathematics for Biologists.**

3.ed. Academic Press, London, New York 1972. 303 s. ill. 15×23,5 cm. 3 £.

Kina – et land i socialistisk udvikling.

(Politisk orientering). Institutet for Ud-viklingsforskning, Akademisk Forlag, Kø-benhavn 1973. 400 s., 16 pl., 8 kort. 11×18 cm. 39,50 kr.

**Schriftenreihe des Institutes für
Städtebau, Raumplanung und
Raumordnung.**

Heft 11 & 19. Springer Verlag, Wien 1972, Heft 11: E. Kunze, O. Reichert, V. Wallner, R. Wurzer: Stadtplanung Baden. Entwicklung, Ziele, Massnahmen. 126 s., talr. kort, fig. og fotos. 21×30 cm. Heft 19; Camillo Sitte: Der Städtebau nach seinen künstlerischen Grundsätzen. XXXI/186 s. ill. 19,5×25 cm.

**Gerhard Doblhamer: Die Stadtplanung
in Oberösterreich von 1850 bis 1938.**

Schriftenreihe des Institutes für Städte-bau, Raumplanung und Raumordnung, Technische Hochschule Wien. Band 18, 1972. In Kommission: Springer Verlag, Wien, New York. 135 s., 44 ill. 21×29,5 cm.

**J. Tricart: Travaux Pratiques de
Géomorphologie Structurale.**

Commentaires de Cartes Géologiques. Centre de Documentation Universitaire, Société d'Édition d'Enseignement Supé-rieur réunis, Paris 1972. 183 s. ill. 16×24 cm.

Paul Clavel: La Pensée Géographique.

Introduction à son histoire. Centre de Documentation Universitaire, Société d'Édition d'Enseignement Supérieur réunis, Paris 1972. (N. S. Recherches 2). 116 s. 16×24 cm.

**F. Wieneke: Kurzfristige
Umgestaltungen an der Alentejoküste
nördlich Sines am Beispiel der Lagoa
de Melides, Portugal.**

(Schwallbedingter Transport an der Kü-ste). Münchener Geographische Abhand-lungen 3). Geographisches Institut der Universität, München 1971. 151 s., 37 fig., 15 fotos, 10 tabeller. 21×29,5 cm.

**Erica Pongratz: Historische Bauwerke
als Indikatoren für
küstenmorphologische Veränderungen
(Abrasion und
Meeresspiegelschwankungen) in Latium
– Feldbegehung und
Luftbildauswertung.**

(Münchener Geographische Abhandlun-gen 4). Geographisches Institut der Uni-versität, München 1972. 144 s., 64 fig., 59 fotos, 4 tabeller, 16 kort. 21×29,5 cm.

**Günther Borchert: Die Wirtschaftsräume
der Elfenbeinküste.**

(Hamburger Beiträge zur Afrika-Kunde 13). Deutsches Institut für Afrika-Forschung, Hamburg 1972. 174 s., 7 kort, 40 tabeller. 17×24 cm. 32 DM.

Friedrich Vetter: Netztheoretische Studien zum Niedersächsischen Eisenbahnnetz.

Ein Beitrag zur angewandten Verkehrsgeographie. (Abhandlungen des 1. Geographischen Instituts der Freien Universität Berlin, Bd. 15). Verlag von Dietrich Reimer in Berlin, 1970. 150 s., 40 fig., 14 tabeller. 16×23 cm. 19 DM.

Eike W. Schamp: Das Instrumentarium zur Beobachtung von wirtschaftlichen Funktionalräumen.

(Kölner Forschungen zur Wirtschafts- und Sozialgeographie, Bd. XVI). Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1972. 184 s. ill. 16,5×24 cm. 28 DM.

James F. Johnson: Renovated Waste Water.

(Research Paper No. 135). Department of Geography, University of Chicago, 1971. 155 s., 12 fig., 33 tabeller. 15×23 cm. 4,50 \$.

Chauncy D. Harris & Jerome D. Fellmann: International List of Geographical Serials.

2.ed 1971. (Research Paper No. 138). Revised, expanded, and updated 2415 serials from 90 countries. Department of Geography, University of Chicago. 267 s. 15×23 cm. 4,50 \$.

W. J. A. Payne: Cattle Production in the Tropics.

(Tropical Agriculture Series). Vol. 1: Breeds and Breeding. Longman, London 1970. 336 s. og 59 fotos, 15 fig., 28 tabeller. 14×22 cm. 100 sh.

David M. Raup & Steven M. Stanley: Principles of Paleontology.

(A Series of Books in Geology), W. H. Freeman and Co., San Francisco 1971. 388 s., talr. fig. og fotos. 17×25 cm. 11,50 \$.

Basil Greenhill: Boats and Boatmen of Pakistan.

David & Charles Ltd., Newton Abbot 1971. 191 s., 34 fotos, 22 fig., 2 kort. 14×22 cm. 2,50 £.

A. L. Allan, J. R. Hollway & J. H. B. Maynes: Practical Field Surveying and Computations.

William Heinemann, London 1968. 689 s., talr. ill. 16×25 cm. 6 gns.

Alistair F. Pitty: Introduction to Geomorphology.

London: Methuen, New York: Barnes & Noble. London 1971. 526 s., ill. 15,5×23,5 cm. 2,50 £ (Hardback ed. 5 £).

G. C. Dickinson: Maps and Air Photographs.

Edward Arnold, London 1969. 286 s., 104 fig., 6 pl. 19×25,5 cm. 45 sh.

Richard J. Chorley (ed.):

Introduction to Fluvial Processes. 218 s. Introduction to Physical Hydrology. 211 s. Introduction to Geographical Hydrology. 206 s. University Paperbacks. London: Methuen, New York: Barnes & Noble. London 1971. Talr. fig. og tabeller. 15,5×23 cm. 1,10 £ pr. stk.

F. J. Monkhouse & H. R. Wilkinson: Maps and Diagrams.

Their Compilation and Construction. 3.ed. London: Methuen, New York: Barnes & Noble. London 1971. 522 s., 237 fig., 9 tabeller. 14×21,5 cm. 35 sh. (Hardback ed. 70 sh.).

Man and the Ecosphere.

Readings from Scientific American. With Commentaries by P. R. Ehrlich, J. P. Holdren og R. W. Holm. W. H. Freeman and Co., San Francisco 1971. 307 s., talr. fig., fotos og kort. 21×28 cm. 5,75 \$.

Oceanography.

Readings from Scientific American. With introductions by J. Robert Moore. W. H. Freeman and Co., San Francisco 1972. 417 s., 345 ill. (167 i farve). 21×28 cm. 5,30 \$ (Paper 2,50 £).

William W. Murdoch (ed): Environment.

Resources, Pollution and Society. Sinauer Associates Inc., Stamford, Connec-

ticut Distributed by W. H. Freeman and Co. 1971. 440 s., ill. 18×25,5 cm. 2,60 £.

Carl H. Strandberg: Aerial Discovery Manuel.

John Wiley & Sons Ltd., New York, London, Sydney 1967. 249 s., talr. fig., fotos og pl. 23×30 cm. 140 sh.

A. Bannister & S. Raymond: Surveying.

Pitman Paperbacks, London 1967. 486 s., talr. fig. og fotos. 14×21,5 cm. 32/6.

F. J. Monkhouse: Landscape from the Air.

2.ed. Cambridge University Press 1971. 56 s., 55 fotos. 19×24,5 cm. 60 p.

Leo Aario & Joachim Illies: Biogeographie.

4. verb. Ausg. (Das Geographische Seminar). Georg Westermann Verlag, Braunschweig 1970. 195 s., 28 fig. 14×20,5 cm. 9,80 DM.

Theodor Hurlig: Zum letztglazialen Abschmelzmechanismus im Raume des Baltischen Meeres.

Erläuterungen zu einer Karte. (Geographische Zeitschrift, Beihefte). Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1969. 69 s., 14 fig. og 1 udslagskort. 16×24 cm. 18 DM.

Geographische Zeitschrift.

Register zu den Bänden 1-50, 1895-1944. Bearb. von Anneliese Illner. Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1970. 556 s. 16×24,5 cm. 70 DM.

F. Ronneberger & G. Teich (Herausg.): Von der Agrar- zur Industriegesellschaft.

Sozialer Wandel auf dem Lande in Südosteuropa. Lieferung 10, Beiträge XVIII und XX. Verlag Hoppenstedt & Co., Darmstadt 1972. 48 s., 2 kort, 7 tabeller. 16,5×24 cm.

Nasjonale forskningsoversikter.

Det nordiske ødegårdsprojekt. Publikasjon nr. 1. I kommission hos Landbohøstorselskab, København 1972. 223 s. 17,5×25 cm. 35 kr. (særpris).